FORUM

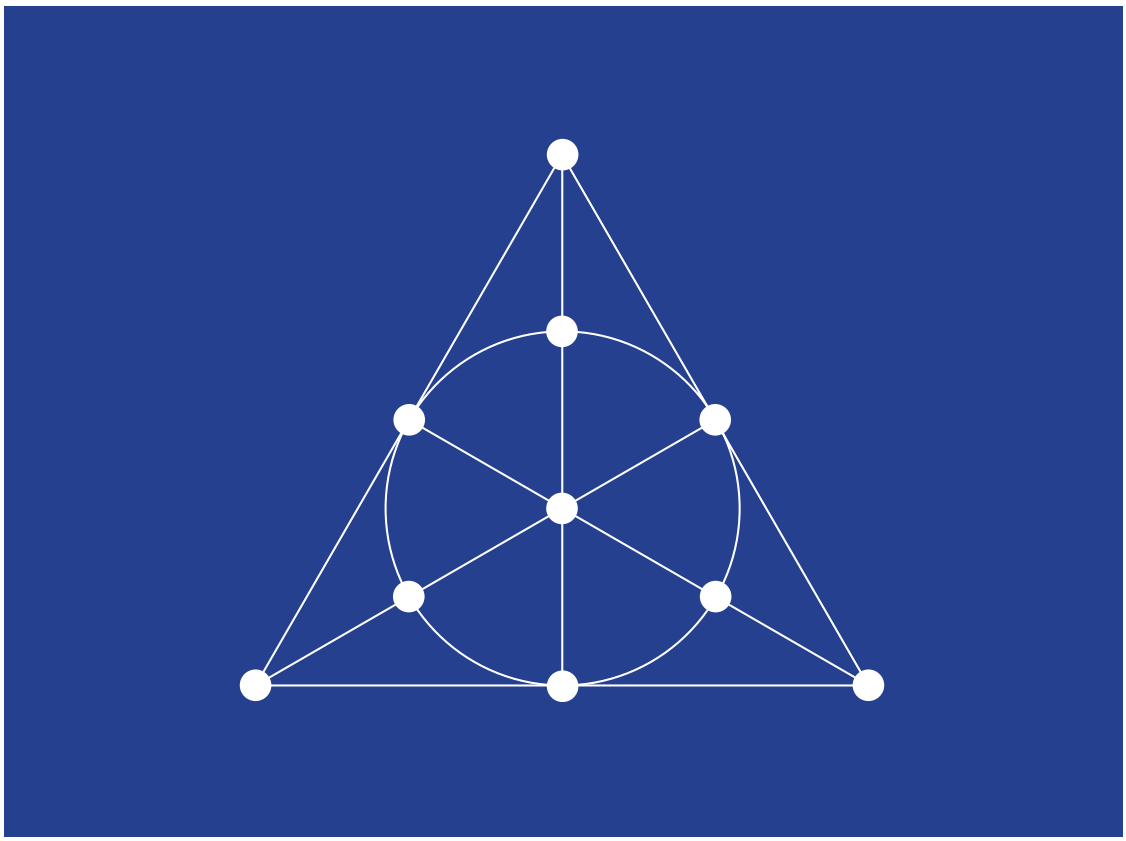

Medicin

Matematik

KVARTALSTIDSKRIFT FÖR
ANTROPOSOFI
NR 2 - 2012

2
2012

FORUM

Kvartalstidskrift för Antroposofi

UTGIVEN AV
Antroposofiska Sällskapet i Sverige

REDAKTION
Tobias Ossmark *redaktör*
Noomi Hansen
Mats-Ola Ohlsson
Dick Tibbling
Cristina Di Marco *produktionsledning*

GRAFISK FORM
Ritator

ANNONSER
Kontakta sektretariatet.

REDAKTIONSRÅD
en Forumkrets som utgörs av en krets av kretsar, på ämnes- och ortslig grund. För närvarande är denna rörliga struktur under uppbyggnad.

OMSLAG
Tema matematik, illustration av Ritator.

PRENUMERATION
Kontakta sektretariatet eller registrera på hemsida, 240 kr/år.

HEMSIDA
antroposofi.nu

Antroposofiska Sällskapets sekretariat

E-POST
kontakt@antroposofi.nu

TELEFON
08 - 554 302 20

Ur Allmänna Antroposofiska Sällskapets principer:

»Antroposofiska Sällskapet är inte något hemligt sällskap utan fullt offentligt. Medlem kan utan åtskillnad beträffande nation, samhällsställning, religion, vetenskaplig eller konstnärlig övertygelse var och en bli som ser något berättigat i en sådan institution som Goetheanum i Dornach som fri högskola för antroposofi.«

Kontakt med FORUM: Redaktör Tobias Ossmark nås via e-post: tobias@antroposofi.nu och tel 073 657 72 84. Träff kan bokas efter överenskommelse. Manus, brev och meddelanden skickas lättast till redaktörens e-post ovan. Men det går även bra att skicka material per post till adressen FORUM. Kvartalstidskrift för Antroposofi, PL 1800, 153 91 Järna, eller inlämning till receptionen vid Kulturhuset i Järna.

Utgivningsplan för 2012: deadline för inkomna manus och annonser, ca 10 maj för utgivning i mitten av juni, ca 10 augusti för utgivning i mitten av september, ca 10 november för utgivning i mitten av december. Observera att bidrag längre än ett uppslag måste överenskommas minst en vecka innan deadline för att kunna emotse en rättmätig hantering.

Annonsering i FORUM: Önskar ni en målinriktad kommunikation? För närvarande kan vi då erbjuda ett »startpaket« för 2000 kr per nummer som innehåller: annonsplats i FORUM omfattande en tredjedels- alt. kvartssida sida i färg, 5 st prenumerationer att fördela, bistånd med annonsutformning och rådgivning kring samarbetsformer. I övrigt gäller priser för 2011:
Helsida färg 5 000 kr,
Halvsida färg 3 000 kr,
Kvartsida färg 1 500 kr.
För privatpersoner: radannonser 80 kr.
Tidskriftens format: höjd 239 mm, bredd 168 mm.

INNEHÅLL

PERSPEKTIVET 4

AKTUELLT 6

Ny Socialpedagogisk Utbildning I Norge
Med texter av: Ole Harald Dahl

MEDICIN 8

Rudolf Steiner och
den Antroposofiska Medicinen
Det Dolda Jaget
Porträtt: Jackie Swartz
Weleda
Det Kvalitativa Synsättet
Med texter av: Peter Selg,
Thomas Hardtmuth, Tobias Ossmark,
Henrik Olténg, Ursula Flatters

KRÖNIKA 32

Den Matematiska Himlen
Med texter av: Kerstin Hemlin

MATEMATIK 36

Projektiv Geometri
Med texter av: Axell Theorell

PORTRÄTT/SAMTAL 40

Karl Schultz-Köln
Med texter av: Berit Frøseth

ESSÄ 48

Shakespeare och Rosenkorsrörelsen
Med texter av: Göran Fant

KRÖNIKA 56

Ad Hoc Ensemble
Om Mysteriedramats Mysterium
Ben-Aharon I Järna
Med text av: Ulrike Von Schoultz,
Hans Lindmark, Bjarne Edberg

AKTUELLT 63

Närvaro I Rio+20
Solidarisk Ekonomi
Nävaro I Almedalsveckan
Utställning
Med texter av: Jostein Hertwig,
Annika Laurén, Johannes Nilo

BOKANMÄLAN 69

Människovärde
Överbryggande Motsättningar
Med texter av: Ole Harald Dahl,
Kristian Holmberg

KALENDARIUM 74

PERSPEKTIVET

Om det Antroposofiska Sällskapets identitet

Ända sedan nygrundandet av Antroposofiska Sällskapet vid jultiden 1924 har det uppstått olika tolkningar och frågor angående vad Antroposofiska Sällskapet »egentligen« är avsett att vara. Frågan är komplex och handlar om allt från juridik till Antroposofiska Sällskapets andliga väsen.

En helt central aspekt utgörs av den »grundsten« som Rudolf Steiner gav vid nygrundandet av Antroposofiska Sällskapet. Denna märkliga grundsten utgörs av ett meditativt innehåll där människors själar uppmanas att »öva« dvs. att genom andlig strävan utveckla förmågan till »andeerinrande«, »andebesinnande« och »andeskådande«. Det är en väg som leder till en allt större medvetenhet om människans kosmiskt-jordiska natur och som samtidigt utgör en förutsättning för en gemenskapsbildning byggd på frihet. Det är den strävande människosjälen som i sin jag-aktivitet förverkligar innehållet i grundstenen. Den enda verkligt hållbara framtidskraften för Antroposofiska Sällskapet utgörs av det som den enskilda medlemmen förmår utveckla i sitt andliga övande. I den mån som denna viljeaktivitet finns så kan en sann och tidsenlig relation till den andliga världen utvecklas.

Detta innebär att Antroposofiska Sällskapet befinner sig i ett dramatiskt fält där ingenting är givet, där allt är beroende av den enskildes bidrag till den sociala byggnad som vilar på en grundsten av fri vilja.

Centrum för Antroposofiska Sällskapet utgörs sedan nygrundandet av en esoterisk skola. Denna esoteriska skola benämnde Rudolf Steiner »Freie Hochschule für Geisteswissenschaft« (svenska: Fria Högskolan för Antroposofi). Högskolan har som syfte att utveckla andevetenskaplig forskning inom olika livsområden såsom pedagogik, odling, medicin, naturvetenskap, konst etc. Men även att forska kring centrala allmänmänskliga frågeställningar som berör människans utvecklingsmöjligheter, hennes förhållande till livet och döden, hennes medvetenhet om vad det innebär att vara människa.

Antroposofiska Sällskapet har som ändamål att främja en sådan forskning. I den »Läkepedagogiska kursen« som hölls ett halvt år efter nygrundandet, ges en beskrivning av hur Rudolf Steiner såg på sambandet mellan det Antroposofiska Sällskapet och de olika livsområden som han

TEXT
Dick Tibbling
Mats-Ola Ohlsson

BILD
Motiv från takmålning i Kulturhuset, Ytterjärna.
Foto: Mats-Ola Ohlsson

benämner »sektioner«. Han talar där om nödvändigheten om att ett visst sinnelag utvecklas för att det läkepedagogiska arbetet ska kunna utvecklas på rätt sätt.

»Detta innebär, att i framtiden måste det som utgår från Goetheanum och dess olika sektioner ses som något helt realt och det kan inte vara på annat sätt än att i framtiden all antroposofisk verksamhet går genom sektionerna. Ty just genom allt som ni kan förnimma i sådana skeenden måste detta Antroposofiska Sällskap bli en organism, i vilken de olika ansvaren verkar som livgivande blod. Och saker och ting samverkar förvisso på rätt sätt om det rätta sinnelaget finns. På samma sätt som hjärta och njurar måste samverka i vissa organisationsfunktioner i den mänskliga organismen så att något enhetligt uppstår, måste sektionerna samverka för det som ni just söker förverkliga. Sektionerna måste samverka, samtidigt som de inom sig vårdar just den substans, för vilken de i första hand är ansvariga.«

Rudolf Steiner talar här om nödvändigheten av att Antroposofiska Sällskapet blir till en levande organism. Begrepp som »liv« och »levande« återkommer påfallande ofta då Rudolf Steiner karaktäriserar antroposofi och Antroposofiska Sällskapet. I de s.k. »breven till medlemmarna« skriver han: »Antroposofi kan endast utvecklas såsom något levande. Ty grunddragen i dess väsen är liv. Den är ur anden flytande liv. Därför vill den vårdas av levande själar och varma hjärtan«.

Rudolf Steiner skriver i detta sammanhang att om Antroposofiska Sällskapet vill fylla sin uppgift så måste sällskapet självt finna sitt rätta förhållande till antroposofin. Avgörande för framtiden blir om frågor som rör Antroposofiska Sällskapets identitet och väsen bearbetas och fördjupas av »levande själar och varma hjärtan«. ●

NY SOCIALPEDAGOGISK

Bente Edlund

UTBILDNING I NORGE

Hösten 2012 startar en ny socialpedagogisk utbildning med bachelorexamen på Rudolf Steinerhögskolan i Oslo.

TEXT
Ole Harald Dahl

Efter sin doktorsavhandling om antroposofiska initiativ mellan 1924 – 1990 för människor med särskilda vårdbehov (Oslo Universitet, 2008) har Bente Edlund (f. -52) påbörjat arbetet med att bygga upp en ny läkepedagogisk utbildning tillsammans med andra kollegor vid Rudolf Steinerhögskolan i Oslo och med förbundet för antroposofiska socialpedagogiska institutioner i Norge. Syftet är att integrera denna utbildning i det internationella högskole- och universitetssystemet. Hösten 2012 kan de första studenterna börja!

Bente Edlund har en utbildning i antroposofisk läkepedagogik från Schweiz och Tyskland och senare studerat special(social?)pedagogik på Oslo Universitet. Hon har en mångårig yrkeserfarenhet av arbete med barn med särskilda vårdbehov, både i skolor och i läkepedagogiska hem. En bearbetad utgåva av hennes doktorsavhandling har publicerats med titeln *Kulturøyer* på Antropos förlag i Oslo. I detta arbete inkluderas även utvecklingen av en människobild likväl som de antroposofiska initiativen i det tyskspråkiga området.

Utbildningen kommer att vara 4-årig med periodundervisning i block om 2 veckor sammantaget 16 gånger. Efter periodundervisningen ska studenterna inlämna en uppsats eller avlägga annan examination. I periodblocken kan även utomstående deltaga för att komplettera sina högskoleutbildningar. Vid sidan om undervisningen ska studenterna genomföra praktik. Den organiseras genom Rudolf Steinerhögskolan vid ett Camphill, en waldorfskola eller en annan läkepedagogisk institution. – Förutsättning för utbildningen är att man behärskar ett av de skandinaviska språken.

Hemsida:
www.rshoyskolen.no

För att integreras i det internationella högskole- och universitetssystemet måste en sådan ny utbildning få erkännande från ett statligt högskoleverk, i Norge NOKUT. Det utdelar licenser. Sådana licenser kan hyras ut. Och det föreligger nu även en fråga om en tyskt initiativ. ●

Se även bokanmälan av Bente Edlunds bok, sid. 69

RUDOLF STEINER OCH DEN ANTROPOSOFISKA MEDICINEN

På den årliga internationella konferensen för medicin vid Goetheanum framträdde psykiatern och författaren Peter Selg med ett bidrag som FORUM återger här i något förkortad form. I bidraget ges ett perspektiv där angreppen på den antroposofiska medicinen blir en anledning att närmare begrunda karaktären och egenarten i Rudolf Steiners pionjärinsats på området.

Den antroposofiska medicinen kan uppvisa en framgångsrik historia och imponerande terapiresultat under 1900-talet. Bland patienter, men även bland många läkare, har den ett mycket gott renommé. Samtidigt är den alltjämt utsatt för betydande angrepp. I sin bok *Anthroposophie in Deutschland* som anses vara ett »referensverk« ägnar sektforskaren Helmut Zander inte mindre än 120 sidor åt den antroposofiska medicinen. Men han kommer fram till fatala slutsatser. Enligt honom förfogar Steiner inte över någon självständig kunskap, utan lever på att lägga beslag på andras lärdom för att marknadsföra den som sin egen: »Steiner har säkert läst mycket, men framför allt levde han på informationer som hade rapporterats till honom. Han behövde inte detektiviskt söka efter läkekonstens utvidgning eller medicinens esoteriska strömningar. Han behövde

inte ens samla de fritt florerande informationerna; det räckte för honom att foga in anhängarnas upplysningar i den teosofiska och senare antroposofiska världsåskådningen«. Enligt Zander lyckades Steiner med att »slå mynt av erfarenheter ur tredje hand«. Steiner skulle ha »formulerat ett självständighetsanspråk trots att han faktiskt var beroende« av andras vetande. Han bara satte en »teosofisk överbyggnad« på den traditionella folkliga alternativmedicinen. Samtliga så kallade antroposofiska läkemedel har enligt Zander sina rötter i en icke-antroposofisk praxis. Någon självständig medicinsk tanke eller teori föreligger inte hos Steiner, utan snarare en »sammansmältning av divergerande koncept, en godtycklig kombination av systemföreställningar«.

Denna inträngande kritik, som formulerades och popula-

TEXT
Peter Selg

ÖVERSÄTTNING
Jürgen Vater

FOTO
Charlotte Fischer

För oförkortad artikel hänvisar vi till *Das Goetheanum* nr 7-8/2012 eller till redaktören som på begäran skickar svensk översättning via e-post.

riserades för ett par år sedan, är allt annat än ny. Redan några veckor efter att Kliniskterapeutiska institutet i Arlesheim öppnades i juni 1921 skrev den inflytelserike, demagogiske, främlingsfientlige och antisemitiske Max Kully, katolsk präst i Arlesheim, i sin skrift om hemligheterna bakom templet i Dornach att Rudolf Steiner är en självutnämnd medicinman som hänsynslöst odlade makt- och pengaintressen. Enligt Kully drivs Steiner av en omättlig äregirighet och amalgamerar idéhistorien utan att ha något eget att komma med: Steiners läror utgör ingen humaniora, ingen vetenskap över huvud taget. Han har byggt ett eget fantastiskt system som består av antika mysterier, buddhistisk karmalära, hemliga egyptiska kulter, kabbalistiska och gnostiska läror och så vidare. De recept som används i Arlesheim kommer från naturmedicinen och hör till »kategorin hemliga husmedel«. Den medicinsk praxis som utövas av Steiner och Ita Wegman i kliniken är en fara för offentligheten så att staten borde gripa in. »Tillsammans med de ansvariga myndigheterna kommer experterna att vara fullt uppmärksamma på Steiners evolution och expansion på det medicinska området. Steiner har kommit fram till en utveckling som utgör en direkt fara för allmänheten«. Även Zander skriver: »Amatörläkaren Steiner, som inte hade någon medicinsk utbildning, upphöjde sig själv till klarseende och därmed till avgörande instans i fråga om hälsa och sjukdom, i allvarliga fall om liv och död«.

Det är tunga förebråelser, och än i dag har de inte tystnat. Men svaromålen är ofta likväl otillräckliga och bara till hälften sanna. Till halvsanningarna räknar jag bland annat hävdandet att Rudolf Steiner har grundlagt den antroposofiska medicinen tillsammans med läkaren Ita Wegman och att han av sig själv inte har formulerat några idéer angående medicinens förändring, utan bara visat antroposofiska perspektiv på direkta frågor från läkare. Allt annat ansvarade utbildade och statligt legitimerade läkare för. Om vi ser kritiskt på dessa argument måste man tillstå att Ita Wegman aldrig någonstans har gjort anspråk på att ha medverkat i den antroposofiska medicinens koncept. Kurserna för läkare gavs, som vi vet, uteslutande av Rudolf Steiner. Historiskt sett stämmer det heller inte helt att Rudolf Steiner bara skulle ha svarat på så kallade frågor från läkarhåll. Om man tränger in i antroposofins utveckling visar det sig att han har tagit upp fysiologiska och medicinska teman långt innan han ombeddes att undervisa läkarna. Första läkarkursen gavs inte heller efter läkarnas fråga, utan på ett initiativ av Rudolf Steiner själv.

Därför står man här inför uppgiften att framställa Rudolf Steiners relation till medicinen mer noggrant. Det är vi inom den antroposofiska medicinen honom och enligt min mening oss själva skyldiga med tanke på alla angrepp och insinuationer. Innan jag ska skissera några grundlinjer måste något principiellt konstateras som Rudolf Steiner påpekar i slutet av första läkarkursen: »Självfallet vill jag aldrig på något sätt ingripa i någon praktisk behandling; det har jag heller aldrig gjort«. Det är inte i denna bemärkelse alltså när det gäller den praktiska läkekonsten som Rudolf Steiner har grundat den antroposofiska medicinen, lika litet som han »grundade« Waldorfskolan i Stuttgart, det biodynamis-

ka lantbruket eller rent av Kristensamfundet. Däremot utvecklade han den andliga grunden. Men det var andra människor som »grundade«, det vill säga förverkligade viljemässigt, ansvarade inför världen och påbörjade vägen vilket han också betonade. I den betydelsen var det Emil Molt som grundade Waldorfskolan tillsammans med lärarkollegiet. Det var greven Keyserlingk som grundade det biodynamiska lantbruket tillsammans med likasinnade bönder, Friedrich Rittelmeyer och prästerskapet som grundade Kristensamfundet och det var de antroposofiska läkarna som grundade den andevetenskapligt kompletterade medicinen. På inget av dessa områden var Rudolf Steiner själv omedelbart verksam; han gav inte ens direkta impulser till handlingar. Han lämnade människorna fria, han varken utövade tryck på dem eller utlöste överdriven entusiasm. Har man läst hans yrkesinriktade kurser vet man att här utvecklas innehåll och perspektiv som varken är enkelt att begripa eller utan vidare gripande. De ska inte ge handlingsdirektiv genom att åstadkomma begeistring eller rent av suggestivt våld. Tvärtemot Zanders och andras påståenden skapade Rudolf Steiner aldrig någon skara av människor som var beroende av honom. Som andlig lärare utvecklade han istället synpunkter som på ett fritt sätt kunde tas upp och förverkligas ideellt, även på medicinens område.

Det viktigaste i dag är att presentera den antroposofiska medicinen utifrån dess egna förtjänster, inte genom att direkt åberopa Rudolf Steiner, utan genom egna idéer, grundval och antroposofiskt innehåll. På sistone har Matthias Girke och Peter Heusser gjort det på ett föredömligt sätt med sina innehållsmässigt och metodiskt banbrytande böcker. Den vägen måste följas vidare med all kraft. Då kommer det att ha sin verkan inom fackkretsarna ja, det har det redan. [ ]

[I syfte att »osentimentalt och utan patos« visa på Rudolf Steiners självständiga förhållande till medicinen avslutar Peter Selg sin framställning genom att skildra tre »grundlinjer« i hans liv och verk. 1) Den antropologiska forskningen som ett genomgående tema i Rudolf Steiners liv och verk. Den började med studier inom anatomi och fysiologi vid universitetet i Wien och utvecklades genom egna forskningsresultat, genom studier av Goethes naturvetenskap och genom otaliga möten med friska och sjuka, även med många patienter tillsammans med läkaren Ita Wegman. Slutligen ledde den fram till framställandet av tredelningen i den mänskliga organismen och hållandet av kurser för läkare. 2) Det samhälleliga perspektivet inom medicinen som började med noggranna observationer av skolmedicinens framväxt i slutet av 1800-talet (bl.a. syntetiserandet av det febernedsättande medlet Phenazetin av Bayer 1887). Den tveeggade utvecklingen genom människobildens materialisering och teknifiering med välkända historiska konsekvenser under 1900-talet föranledde Rudolf Steiner till formulerandet av en sann inkarnationslära för människan […] med hälsa, sjukdom och terapi. 3) Den terapeutiska ansatsen sammanfattas med »viljan till läkedom« som »en grundpelare i antroposofin«.] ●

Se även bokanmälan av Peter Heussers bok, sid. 70

DET DOLDA JAGET

Som bidrag till vidare förståelse av den mänskliga naturen i dess förhållande till hälsa och sjukdom publicerar FORUM här utvalda utdrag ur Thomas Hardtmuths bok »Det dolda jaget« [Das verborgene Ich. Aspekte zum Verständnis der Krebskrankheit, Verlag Am Thor 2006]. Författaren är läkare, arbetar som kirurg samt docent vid flera högskolor.

TEXT
Thomas Hardtmuth

ÖVERSÄTTNING
Felix Nieriker

»Ju längre människan förblir barn, desto äldre blir hon.« Novalis

Att förstå en sjukdoms väsen, är att förstå processen ur vilken den har uppstått. Vilka aktiviteter är på gång, vilka krafter verkar för svagt och vilka för starkt, vad saknas för att uppnå sund funktion, respektive vad är det patienten saknar? Att förstå språket som sjukdomen talar betyder att förstå vägen till läkedom.

Elementen i vår hälsa, den inre harmonin, den inbördes relation enskildheterna har, det riktiga måttet i rättan tid, alla dessa ting måste gång på gång störas och återställas på nytt, för att vårt jagmedvetande och en frihetsupplevelse kan uppstå. Vi måste förlora helhetens harmoni gång på gång för att återskapa den på nytt, annars vore hela vårt människovara ett helt och hållet vegetativt harmoniskt sjukdomstillstånd.

Man blir inte sjuk av ensamheten som man känner av, som man genomlider, och som man står ut med för att det finns hopp om förändring, och inte heller av allena-varat på vilkens övervinnelse man arbetar. Ofta är det en nödvändighet i en biografi att vi är i behov av ensamhet för att finna fram till en ny inriktning av självet, för att åter bli kapabla till ett »du« eller ett »vi«. Det obotliga börjar där det inte märks, där vi inte längre lider av det som »kränker« oss, där reaktionen uteblir. Detta är cancersjukdomens signatur. Den smyger sig fram, vi märker den inte och vi reagerar inte. […] Det är den egentligen aldrig åldrande, lek aldrig glömmande, ständigt reagerande, inte definierbara och alltid nyblivande kraften i det mänskliga jaget, som bevarar oss från själslig förhårdnad och som låter oss bli sjuka, innan vi stagnerar i en ensidighet. Jaget är ett mittens väsen, som alltid lever i helhetens sammanhang och som agerar, likt en konstnär, med olika impulser och motiv. Det hävdar sig och förmedlar på samma gång. Så som det är med värmen, så blir genom jaget isolerade fenomen satta i relation till varandra och slussade in på en vidare utvecklingsväg.

Människans biologiska existens är utformad så, att den på lång sikt bara kan överleva om ett jag i utveckling bor i den. Utvecklingsprincipen

har liksom förkroppsligat sig självt i människan, då hon livet ut förblir en ofullbordad varelse. Jordens alla organismer blev av naturen utvecklade liksom utifrån. Människan är ända in i organfunktionerna koncipierad så, att alltid optioner kvarstår för variabla utvecklingsvägar. Grundprincipen för människans anatomi och fysiologi är INTE-SPECIALISERING. Hennes ämnesomsättningsorgan kan anpassa sig till de mest exotiska näringsämnen, hennes ben kan gå, löpa, springa, hoppa, klättra, simma, dansa och mycket mer. Människans händer är universalredskap för hantverk, konst och själsliga uttryck och i motsats till djurens hovar, klor, vingar eller fenor är de inte danade för ett speciellt ändamål. Största delen av människans hjärna är, i motsats till djurens, funktionellt inte fastlåst. Alla dessa på mångfaldigt sätt användbara organ är förutsättningen för en fri, individuell utveckling. Människan är poet, boxare, geni, drömmare, hon är ängel, djävul, lindansare eller envis tjurskalle, hon är ett svin, en listig räv, ett lamm, en tjur, en fåfäng tupp eller en åsna. Människan har själslivets alla spelarter fritt till förfogande – åsnan är smärtsamt nog *bara* åsna! Till hela evolutionens största under hör nog att t ex Sven Svensson är önskat ur evolutionens synvinkel trots alla hans fel och brister. Naturen använder sig av alla biologiska möjligheter som står till förfogande för att i frihet bevara Sven Svenssons entitet, den inblandar sig därvidlag så lite som möjligt. Naturen har under miljoner av år liksom tömt ut sig i gränslös fantasi och skaparkraft. Den har i lekfull glädje trollat fram tusentals fiskar, skalbaggar, blommor, fåglar och träd i ständigt nya varianter. Sen ungefär tvåtusen år kommer florans och faunans evolution i viss mån till ro. De krafter, som tidigare verkade impulsgivande för utvecklingen i naturriken, verkar numera på den individuella människans själsligt-andliga vidareutveckling: i helandet, vid regenerations- och förvandlingsprocesser i sömnen och genom mångahanda ingivelser. Det som i forna tider frambringade en ny blomma eller en ny fisk, verkar idag på människan som inspiration eller intuition, t.ex. i konsten eller vid uppfinningar. […] Denna insikt borde sätta oss i ett helt nytt förtroendeförhållande till världen. Den individuella människan är inget resultat av en slumpartad mutation, framsprungen ur en kaotisk gen-soppa, utan individualitetens utveckling är det aktiva, evolutionära skeendet. […] Utan människan går evolutionen inte vidare, naturen utvecklas enbart genom människan, eller inte alls. ●

HÅLLA KVAR FRÅGORNA

I Sverige finns det klinik, öppenvårdsmottagningar, läkare, sjuksköterskor och terapeuter som bedriver en idéburen verksamhet där antroposofi utgör en integrerad del. För att få inblick i yrkesområdets förutsättningar och framförallt för att få en bild av den enskilde människan och yrkesutövaren har FORUM valt att träffa Jackie Swartz, läkare inom barnpsykiatri och allmänmedicin, för ett samtal. Medverkade under samtalet gjorde även Dick Tibbling, läkepedagog.

TEXT
Tobias Ossmark

FOTO
Mats-Ola Ohlsson

Vi stämmer träff på det läkepedagogiska hemmet Mikaelgården utanför Järna som under denna vackra vårdag i skir grönska råkar ha sin föräldradag. Det är ingen liten verksamhet här, slår det mig. Klart att parkeringen är överfull med tanke på pågående aktivitet, men informationstavlan talar också sitt tydliga språk: bebyggelsen bildar en hel by. Vi ses i det så kallade nya huset, en vacker och omsorgsfullt gestaltad miljö med en trots benämningen historisk atmosfär. Mikaelgården är en av Jackie Swartz arbetsplatser sedan många år tillbaka. Han verkar även som konsultläkare på det läkepedagogiska hemmet Mora Park och på det socialterapeutiska hemmet Ensjöholm i Norrköping. Under många år var basen för hans läkarpraktik arbetsplatsen Vidarkliniken i Järna där Jackie arbetat både som läkare och suttit med i styrelsen.

Vid sidan om läkaryrket har Jackie sedan 15 år tillbaka även deltagit i en forskningsgrupp som undersöker orsakerna till barnallergier, västvärldens största barnsjukdom. Sedan hösten 2010 är han dessutom inskriven som doktorand för att skriva en avhandling i ämnet.

När jag frågar Jackie var han i dagsläget befinner sig yrkesmässigt blir det naturligt att ta sin utgångspunkt i forskningsgruppen. Doktorandprojektet har titeln Allergi, stress och känslan av sammanhang i barnfamiljer med antroposofisk livsstil och är knutet till Neurovetenskapliga Institutionen i Uppsala. Med i projektet finns även forskare från Karolinska Institutet, Sachsska Barnsjukhuset och Stockholms Universitet. I tidigare studier, som varit retrospektiva har de kommit fram att barn uppvuxna i hem präglade av antroposofisk livsstil har avsevärt mindre allergier och nyligen genomförda prospektiva studier visar dessutom att dessa barn vid 6, 12 och 24 månaders ålder också upplever mindre stress. Jackie betonar särskilt det fysiologiska orsakssambandet mellan stress och allergi som man tycker sig ha kunnat sluta sig till. Vad är det som gör att barnen i denna grupp är mindre stressade? Om man kunde besvara den frågan skulle man i större utsträckning kunna skydda barn framöver från att utveckla allergier. Faktorerna i livsstilen spänner från fysisk närmiljö och näring till den psykosociala miljön där föräldrarna, inte minst mamman, spelar en inte oväsentlig roll.

Hur började då denna forskning och hur kunde den bli så framgångsrik? Jackie berättar att han under en tid arbetade som skolläkare på några

waldorfskolor. Eftersom allergier var något man talade om i medicinska kretsar så var det naturligt för honom att intressera sig för hur det låg till bland waldorfskolorna. Då tycktes det som om det fanns färre allergier där. Önskemålet fanns att finna siffror på sambandet, men varken ekonomiskt eller tidsmässigt fanns det några möjligheter till det. Den avgörande och för Jackie överraskande vändningen kom när han blev uppringd av Johan Alm, barnläkare på Sacchska Barnsjukhuset, som börjat forska kring barnallergier och som genom en waldorflärare hade hört talas om honom. Det oväntade var att de omedelbart fann ett samförstånd. Jackie blev inbjuden till Karolinska Institutet för att träffa forskarkollegorna inom epidemiologi och immunologi. Ggruppen med waldorfbarn visade sig passa perfekt med de forskningsansatser som fanns, och så blev år 1997 denna forskargrupp verklighet. Järna visade sig vara en idealisk plats för forskning då den yttre omgivningen var likvärdig för både den kommunala barngruppen och gruppen av waldorfbarn, bara hem- och skolmiljön skiljde sig åt. Studien ledde till publicering i den ansedda läkartidningen, The Lancet. Artikeln vandrar fortfarande världen runt. Som Jackie själv kommenterar det: Om ingen tidigare hört talas om antroposofi, så senast genom den. Forskning bland internationella barngrupper i förutom Sverige också Tyskland, Schweiz, Holland och Österrike visade samma resultat.. För Jackie och hans forskarkollegor resulterade de intresseväckandeanta resultaten i att de kunde få större anslag för att genomföra en betydligt mer kostsam prospektiv studie som startade hösten 2004. Först sådana studier kan tala omfastställa eventuella orsakssamband och ge entydiga resultat som kan ligga till grund för allmänna rekommendationer . som t.exgällande. hur man kan förebygga allergi bland barn. Vid sidan om Jackie har även hans forskarkollega Fredrik Stenius ägnat sig åt ämnet i sin alldeles nyligen publicerade avhandling.

Den tidiga barnaåldern är något som Jackie länge intresserat sig för och speciellt hur man skapar bästa förutsättningar för att ge barnet en grundtrygghet. »Det är mycket som händer under graviditeten och de första två åren. Man talar om *open windows*. Barnet tycks då mer än annars öppen för olika slags påverkan då, .och därmed också mer sårbar för skadliga intryck«. I det sammanhanget har Jackie speciellt intresserat sig för påverkan av den psykosociala omgivningen. Men han påpekar samtidigt

att det är ett betydligt mer svåråtkomligt område för forskning än den fysiska miljön.

Ett annat spår som Jackie följer i de tidiga barnaåren handlar om massvaccineringen. Där har han vågat inta obekväma positioner och talat om risken med alltför tidig vaccinering bland barn. Hans slutsats har varit att man bör avvakta med vaccinering tills kroppen nått en viss mognad. Redan som nybliven läkare blev han uppmärksam på fenomen kring vaccinering och risken för allvarliga biverkningar då han studerade journalerna på det läkepedagogiska hem där han arbetade.

I samtalet med Jackie har det blivit tydligt att han genom »kraften att hålla kvar vid frågorna«, som han själv uttrycker det, hela tiden sökt fördjupning och utvidgning av den medicinska vetenskapen och praktiken. Det sker med stor taktkänsla och öppen sensibilitet vilket inte bara främjat läkarpraktiken utan även har bidragit till att generera forskningsframgångar ute på fältet.

När jag frågar om hans bakgrund betonar Jackie särskilt betydelsen för honom av att han hann utveckla sina intressen för antroposofi redan innan påbörjad läkarutbildning vid 30 års ålder. Genom att den antroposofiska människobilden redan då levde starkt inom honom kunde han på ett fruktbart sätt balansera den mot innehållet i det krävande mångåriga naturvetenskapliga studium som utbildningen innebar. Det var en sorts nödvändig »dubbel bokföring« med det antroposofiskt frågande perspektivet parallellt med det naturvetenskapliga. Helt ensam var han inte heller i situationen. Innan utbildningen hade Jackie gått några år på Seminariet i Järna dit han hade kommit efter att tillfälligtvis ha fått Rudolf Steiners »Antroposofi i teori och praktik« i sin hand efter psykologistudierna på universitetet. Under i början av utbildningen blev han i Järna sedan engagerad i »Nordisk tidskrift för antroposofisk medicin« tillsammans med Per Dahlström, Christian Osika och Sune Nordwvall. Väl klar med läkarexamen i Norrköping var tanken att Jackie skulle verka för den antroposofiska medicinen i Östergötland. Relativt snart blev han dock involverad i Vidarkliniken som startade 1985.

Bland inspirationskällor till yrkesutövningen nämner Jackie ett betraktelsesätt som han under alla år ständigt har återkommit till, nämligen att söka förstå hur det andliga i människan kommer till uttryck i kroppen.

Genom allergistudierna där man bl.a. undersöker orsakerna till sjukdomen i immunsystemet och generna har han fått chansen att på nära håll ta del av den modernaste tekniken med alla dess instrument att undersöka materiens minsta beståndsdelar. »Jag var överlycklig« berättar Jackie om första mötet med den här miljön. Hans kollegor är spetsforskare inom ämnet och genom Jackies bidrag med bl.a. aspekter ur antroposofin blir detuppstår ett fruktbart samarbete präglat av ömsesidig inspiration. Allt eftersom forskningen pågått hör manhar ett gensvar kommit från olika kollegoer: »Vi förstår ännu inte det där med antroposofi men det måste ligga något i det«.

I vissa sammanhang kallas den antroposofiska medicinen lite slarvigt för »alternativ medicin«. Det är en beteckning som helt avvisas i informationsmaterial från Medicinska Sektionen vid Goetheanum som menar att motsatsen gäller. Jag vill höra hur Jackie ställer sig till frågan: om »alternativ« är ett rent utifrånperspektiv, är då »integrativ« än mer sakligt träffande än »komplementär«? I den antroposofiska människobilden integreras kunskapen om människan med den från naturvetenskapen. Därför blir det en integrativ medicin. Det är min uppgift som läkare att bedöma när jag kan använda mig av den ena eller den andra medicinen eller om båda skall användas samtidigt. Det är en integrativ medicin och när man säger det bör man också tillägga antroposofisk integrativ medicin eftersom det även finns andra medicinska inriktningar.

Den antroposofiska integrativa medicinen sträcker sig över stora områden och omfattar såväl en grundsyn (())fördjupad antropologi som en medicinsk praxis med terapimetoder. Särskilt den experimentella och kliniska forskningen inom antroposofisk medicin har under senare år utvärderats på olika sätt, både från statligt håll genom utredningar och från antroposofiskt håll. Här är inte platsen för att närmare gå in på dessa. En utförlig och för intresserad allmänhet tillgänglig framställning finns i Peter Heussers nyutkomna bok »Antroposophische Medizin und Wissenschaft« (se anmälan i detta nummer). På området gör sig oundvikligen metodfrågor starkt gällande, något som förstås även engagerar Jackie på olika sätt. Till metodfrågorna hör den så kallade evidenshierarkin som idag är etablerad för utvärdering av läkemedel.

Till den antroposofiska integrativa medicinen hör även, utan motsättning, »en annan metoddel«, som Jackie kallar det. Det handlar om möjligheten för den enskilde yrkesutövarens individuella bildningsgång. Den är nödvändig för att förbereda och utveckla den egna bearbetningsförmågan. I samtalet framkommer det att den sidan ligger Jackie varmt om hjärtat. Genom fördjupning kan ökad »igenkänningsförmåga« uppnås som vidgar förståelsen för sjukdom och hälsa. Här finns dock inga genvägar. Kunskapen inom denna andra metoddel måste, som Jackie säger, »knådas och göras till vår egen« på samma sätt som inom andra områden.

Hur ser det då ut i praktiken? undrar jag. Kan man peka ut områden där den integrativa antroposofiska medicinen har kunnat visa sig särskilt framgångsrik? Jackie nämner spontant barnmedicinen, behandlingen av öroninflammation och halsinfektioner bland annat. Den är också helt aktuell i fråga om det växande problemet, för att inte säga hotet, med de resistenta bakterierna. »Där skulle antroposofisk medicin kunna ge ett bidrag till folkhälsan«.

I bedömningen av antroposofisk integrativ medicin tycker Jackie att man från officiellt håll inte riktigt hänger med. Han tar exemplet Martin Ingvar som 2007 utsågs till professor i Integrativ medicin på Karolinska Institutet med 40 miljoner att forska för. Trots det har nästan ingenting åstadkommits på området. I kontrast vill Jackie lyfta fram situationen i Schweiz där man genom folkomröstning och noggranna överväganden låtit den antroposofiska integrativa medicinen fullt ut bli en del av den statligt finansierade vården. I ett sådant sammanhang vill den höra hemma även i Sverige, som socialt ansvarstagande vårdgivare, bortom den hos oss pågående debatten om vinstmaximering eller statlig styrning inom allmännyttiga verksamheter. ●

Namn: Jackie Swartz
Född: 1947 i Salzburg, Österrike, med föräldrar från Polen
Uppväxt: Flyttade vid 1 års ålder till Stockholm
Yrke: Specialistläkare inom barnpsykiatri och allmänmedicin
Yrkesliv i urval: Verksam som läkare på olika läkepedagogiska och socialterapeutiska hem och under många år verksam som läkare och styrelseledamot på Vidarkliniken. Även mångårigt verksam som forskare på universitetsnivå.
Bosatt: i Järna

WELEDA

Under den senaste tiden har man i framförallt tyskspråkiga publikationer kunnat läsa rubriker som handlar om ett Weleda i kris, om en sinande kassa och om nedskärning av läkemedelssortimentet. Henrik Olténg, VD för Weleda i Sverige, ger i FORUM en beskrivning av dagsläget bakom rubrikerna. Samtidigt tecknas även en bild av företaget Weleda.

TEXT
Henrik Olténg

ILLUSTRATION
Skiss av Rudolf Steiner

Weleda stammar starkt ifrån den antroposofiska rörelsen och skapades genom läkaren Ita Wegmans samarbete med Rudolf Steiner 1921. Läkemedel och hudvård utvecklades redan från början parallellt och produkternas ursprung är tätt sammanlänkade med varandra och kommer ur en och samma forskningstradition. Under de senaste åren har företaget generellt haft en stark tillväxt, till viss del på läkemedelssidan, men framförallt in naturlig, ekologisk hudvård, där produkterna är föregångare i den allt tilltagande trenden av ekologi och naturlighet. Samtidigt har läkemedlen, i Sverige och internationellt, brottats med tilltagande kostnader som framförallt har sitt ursprung i ökad kontroll och reglering av läkemedel generellt. Detta slår hårt emot den typ av läkemedel som Weleda producerar där man tar utgångspunkt i individen och individens specifika behov, vilket i sin tur gör att Weledas läkemedelsportfölj har vuxit sig omfattande. Mångfalden välkomnas inte av läkemedelsverken, där regelverken är strikt utformade och premierar storskalighet och volym på ett fåtal medel. Kraven på analyser, studier och tillverkningskvalitet för läkemedel generellt är förståeliga, men ett system som också fungerar i praktiken för individbaserade läkemedel som tillverkas i små volymer vore önskvärt.

Under de senaste åren har Weleda arbetat hårt för att kunna behålla läkemedlen på marknaden, inte minst i Sverige, där vi har lämnat in flera medel för registrering till läkemedelsverket till en kostnad av 100-tusentals kronor per medel, trots att försäljningen av dessa medel är relativt blygsam och kostnaden

Influenza - Mittel
Futurum

Futurum A.G
Chemisch-pharmazeutisches
Arlesheim - Schweiz

Laboratorium

en investering som är svår att få tillbaka inom rimlig tid. Ett exempel på en sådan registrering som nog så väl illustrerar problematiken är Weledas 10% lavendelolja. Denna produkt är numera läkemedelsklassad i Sverige. Det är en fantastiskt fin olja som man med fördel kan smörja sig med vid t ex orolig mage, men det är svårt att hitta särskilt många gemensamma nämnare till konventionella, kemiska läkemedel. Ändå lyder de i mångt och mycket under samma regelverk.

I Tyskland, Schweiz och Frankrike som är Weledas största marknader och som utför Weledas huvudsakliga produktion så har man sett kostnaderna öka, men samtidigt har företaget skördat framgångar med hudvårdprodukterna som i mångt och mycket har bidragit till att täcka underskottet som medicinerna har genererat. Samtidigt tätnar konkurrensen på den globala kosmetikmarknaden vilket i sin tur sätter ökad press på innovation och på marknadsinvesteringar på hudvårdssidan. Ambitionen från Weledas håll har varit att arbeta för att respektive affärsområde ska vara ekonomiskt hälsosam i sig självt. Här är bara att konstatera att man inte fullt ut lyckats.

Strax efter årsskiftet 2012 i och med presentationen av 2011 års resultat stod det klart att Weleda befann sig i en ekonomisk kris. En rad omedelbara åtgärder vidtogs för att snabbt komma tillrätta med problemen och samtidigt agerade också ägarna, som framförallt består av Ita Wegman kliniken och Allmänna antroposofiska sällskapet. Man klev in och har tagit en avsevärt mer aktiv roll än tidigare, vilket i sin tur har lett till att styrelsen för Weleda har ersatts och numera leds av Paul Mackay som har en omfattande erfarenhet från antroposofiskt inriktade verksamheter, framförallt via bankerna Triodos och GLS . Paul Mackay representerar Allmänna antroposofiska sällskapet och från Ita Wegman kliniken har Andreas Jäschke tagit plats, i tillägg består styrelsen av Dr. Harald Matthes, Elfi Seiler (apotekare) samt Jürg Galliker som ekonomisk specialist. Ralph Heinisch har därefter utsetts till Weledas nya koncernchef och ska leda arbetet med att återfå ekonomisk hälsa.

När nu första delen av 2012 har passerats konstateras det att det ekonomiska läget ser avsevärt ljusare ut och tecknen tyder på att den omedelbara krisen är avvärjd. Vad orsaker och anledningar till det uppkomna läget berodde på lär diskuteras under lång tid framöver, men det intressanta handlar naturligtvis om

vilken riktning Weleda nu kommer att ta under sin nya ledning och hur man tar sig an det långsiktiga arbetet med att skapa en sund situation för företaget som helhet.

På svenska Weleda, som utgör nordiskt/baltiskt huvudkontor, har vi vad gäller läkemedlen en högst osäker situation i och med att regeringen inte har förnyat det försäljningstillstånd som gick ut i februari 2011. Enligt egen uppgift arbetar regeringen med frågan, men framtidens inriktning är än så länge höljd i dunkel. Vad som än må komma, hoppas vi att regeringen tar i beaktande det bidrag som antroposofisk vård ger och inte minst valfrihetsaspekten där man bör bejaka de få kvalitativa alternativ som finns idag.

En välkommen konsekvens av att Weleda har tvingats registrera ett antal antroposofiska läkemedel är att vi nu har möjlighet att marknadsföra och sälja dessa aktivt i hälsokostbutiker och på apotek. Detta har tidigare inte varit möjligt och förhoppningen är naturligtvis att fler ska få upp ögonen för den antroposofiska integrativa medicinen som helhet. Trots den uppkomna krisen tänker vi ljust och positivt om både medicinernas framtid i Sverige och om att fler och fler väljer att byta ut sina konventionella hudvårdsprodukter mot Weleda. Det senare återspeglas i en väldigt positiv försäljningsutveckling, där vi nu senast har etablerat Weleda på apoteksmarknaden och vi ser att vi mer och mer tar plats vid sidan av de konventionella hudvårdsmärkena. ●

VERKSAMHETER I SVERIGE
(listan gör ej anspråk på att vara komplett)

KLINIK

Vidarkliniken, Järna

VÅRDMOTTAGNINGAR/LÄKARE

Vidarklinikens mottagning i Stockholm
Vidarklinikens mottagning i Norrköping
Sunniva Mottagningen, Göteborg
Leg Läkare Per Dahlström, Stockholm

TERAPIMOTTAGNINGAR

Linneahälsan i Uppsala
Vitalismottagningen, Göteborg

ENSKILDA VERKSAMMA TERAPEUTER:

Fotvård & Massage, Ystad; Linnéa Rehab, Södertälje; Lavendula mottagningen, Ramlösa; Ekoasen Ytterjärna; Solsigillet, Enköping.
Aagard Anne-Beate, Järna; Dahlbom Cullberg Britt, Bromma; Darsell Agneta, Järna; Ekström Ulla Britt, Norrköping; Grette Maria, Järna; Haptén Agneta, Järna; Hedén Karin, Järna; Herring Maria, Märsta; Kirsme Anneli, Järna; Leander-Engström Nina-Maria, Stockholm; Mörner Louise, Gnesta; Nitzschmann Annika, Bandhagen; Sandberg Johanna, Järna; Sjöberg Margrethe, Orsa; Sjöbom Yvonne, Hjo; Stenius Mikaela, Järna; Stiby Pelkonen Gilda, Svartsjö; Widahl Ami, Gävle.

DET KVALITATIVA SYNSÄTTET

Var befinner sig antroposofisk medicin utifrån vår tids frågeställningar? Ursula Flatters, läkare och utbildningsansvarig vid Vidarkliniken, ger i sin »introduktionskurs« en väl tillgänglig men samtidigt djuplodande beskrivning av den antroposofiska medicinens grunder i en fördjupad människobild. FORUM återger här en text (i något förkortad form) som ligger till grund för ett delmoment i den vidareutbildning som hon leder. Titeln: »Det kvalitativa synsättet: polariteter i hälsa och sjukdom, inflammation och skleros«.

TEXT
Ursula Flatters

FOTO
Mats-Ola Ohlsson

»Den nya vetenskapliga revolutionen är lika fundamental som skiftet från den mekanistiska världsbilden enligt Newton till Einsteins relativistiska universum och det har större konsekvenser på sättet vi tänker och lever på. Den vetenskap som syns vid horisonten talar om för oss att universum är en sammanhängande helhet och att vi är en integrerad del av det.« När vi får tag på det nya paradigmet möts vi av ett »fantastiskt panorama«, »vi är djupt och realt förbundna med varandra och med universum som helhet«.
»Det holistiska paradigmet innebär förståelsen av världen som en meningsbärande helhet där allt är förbundet med allt.« (1)
»Antroposofi är en väg som leder det individuellt andliga i människan till det andliga i kosmos.« (2)

Alla människor har ett naturligt förhållande till det levande i naturen och i sig själva. Naturvetenskapen lär oss att livet är en egenskap av materien. Revolutionen består i upptäckten av livet som en egen dimension. Det är livet som ordnar mate-

Ursula Flatters

rien till en organism, livet som skapar helhet ur delar, skapar förvandling i tid och rum och binder samman allt levande till en helhet. Varje växt, djur och människa är beroende av en ytterst komplicerad helhet som omfattar hela naturen, solen och månen och mer därtill.

För att närma oss livet måste vi först erkänna att det naturvetenskapliga tänkandet inte har tillträde till en verklig utforskning av livet. Dess metoder är ägnade att beskriva dess yttringar, men inte att »förstå« dess verklighet. Livet kan bara förstås med fördjupade kvalitativa metoder. Människan har en individuell livsorganism, inom antroposofin ofta kallad eterkropp. Den är lite större än den fysiska kroppen och genomtränger den med liv på ett mycket differentierat sätt. Livets yttringar i cellerna, vätskeströmmarna, förnyelse och avdöende av vävnader, näringsupptag och tillväxt är yttringar av livsorganismens organiserande verksamhet. Livsorganismen är en skapande helhet vilket särskilt syns under embryonaltiden och tidig barndom där organen bildas på ett fantastiskt

samstämt sätt och tillväxten är som störst.

Hur är livsorganismen organiserad? Vi närmar oss här en för förståelsen av hälsa och sjukdom helt fundamental fråga. Redan när man ser på den fysiska yttre gestalten hos människan med kvalitativ blick lägger man märke till en polaritet: Huvudet är runt och har ett ytterskelett, armar och ben är raka och har ett innerskelett. Huvudet tjänar den inre rörelsen i föreställningar och tankar, armar och ben den yttre förflyttningen i rummet. I buken koncentreras organen som tar emot näring och skapar vår egen substans, i huvudet koncentreras organ som möjliggör att vi varseblir den fysiska omgivningen och tänker över den. Däremellan finns i lungor och hjärta/cirkulationen organ som kännetecknas av en rytmisk verksamhet.

Studiet av hjärnan visar hur hela kroppen avbildas eller »speglas« där. Det hjälper oss att ta steget till livsorganismens egenskaper: den är organiserad i en »nedre« och en »övre« del. Dessa är polära till varandra så att allt i den övre delen har sin motsvarighet i den nedre. Den fysiska anatomin kan man studera som en karta, livsorganismen måste vi föreställa oss som en hel värld av rörelser och motrörelser, aktioner och motaktioner, speglingar osv., men i sig lika differentierad som den fysiska anatomin. Det är viktigt att tänka sig livsorganismen som en egen helhet, så att korrespondensen mellan den övre och den nedre delen ligger i dess egen natur och inte i en fysisk förmedling. Livsorganismen är således bärare av en spänning som hela tiden måste söka jämvikt. I den nedre människan lever den i uppbyggnad, tillväxt, celldelning, näringsprocesser, regeneration osv. I den övre människan är den verksam i att begränsa och forma, utsöndra, bryta ned och differentiera. Där öppnar den sig »inåt« mot det själsliga och blir bärare av medvetandet. Det är viktigt att tillämpa ett kvalitativt synsätt: det som här betecknas som den »nedre människan« har visserligen sitt centrum i matsmältningen och lemmarna, men kvalitativt hör alla uppbyggande processer till den nedre människan, även om de utspelar sig i huvudet. Detsamma gäller för den »övre människan«: avsöndring, form, nedbrytning osv. tillhör överallt den »övre människan«.

Hälsan skapas i varje ögonblick på nytt genom att det skapas balans mellan form och substans och genom att ytterligheter jämnas ut. Detta kan studeras in i minsta detalj: »allt som sker i den övre människan har sin motsvarighet i den nedre människan« (3). Hälsa är en ständigt levande förmåga att balansera mellan polära kraftfält. Hälsan är individuell, de balanserande kraftfälten varierar från människa till människa och skapar

olika »konstitutioner«.

Sjukdomen börjar med att balansen blir störd: nu sker en onormal, sjuklig rörelse på en sida som genast framkallar en sjuklig rörelse på den andra sidan och en sorts ny, visserligen sjuklig men dock balans, kan uppnås. Det uppstår symptom, en oro i kroppen och ofta även i själen: funktionella sjukdomstillstånd utan direkta fysiskt mätbara förändringar. Om detta fortsätter tillräckligt länge eller intensivt sker ett avtryck i den fysiska kroppen och förändringar kan observeras. Nytt i detta betraktelsesätt är alltså att sjukdomen ofta börjar i det funktionella, i livsorganismen, inte i det rent fysiska. Undantag finns naturligtvis. Nytt är också insikten att hela människan alltid är involverad eftersom varje störning i den övre eller den nedre livsorganismen med nödvändighet framkallar en motrörelse i den motsatta delen.

Symptom visar på en förskjutning av balansen: kvalitativt ser vi »aktioner« eller processer som är normala i den nedre människan dyka upp i den övre och omvänt. Den nedre människans normala celldelning visar sig som ökad celldelning på fel plats, tillväxt och näring som svullnad, matsmältningen som innebär bearbetning av kroppsfrämmande substanser visar sig som inflammation. Den övre människans annars normala aktivitet i utsöndring kan bli för stark och leda till t.ex. onormala svettningar eller urinmängder. Den kan också bli för svag och leda till avlagringar och sklerotisering, vilket också innebär utsöndringar på fel ställe. Dess normala medvetenhetsskapande aktivitet kan förvandlas till ett förstärkt kroppsbundet medvetande i form av smärta, sjukdomskänsla osv.

Nu behöver vi också beakta hur utjämningen mellan processer i den övre och den nedre livsorganismen sker. Spänning och polaritet skapas ständigt på nytt, utjämningar likaså. Innan utjämningen äger rum uppstår en stockning av nedre och övre rörelser i livsorganismen, sedan en utjämning osv. Det yttre uttrycket för detta är hjärtrörelsen, hjärtrytmen. Vi kommer därför att finna förändringar i pulsen/hjärtaktiviteten vid varje sjukdomstillstånd. Detta studerades noggrant i gamla medicinska kulturer som t.ex. den tibetanska medicinen, där läkaren lärde sig att ställa diagnosen genom att känna på pulsen.

Vi har nu uppgiften att komma till en förståelse för symptom: de är uttryck för en störd balans men också för livsorganismens ansträngningar till motrörelse, till att återskapa balans, dvs. till självläkning.

Exempel: Halsfluss.

[Ursula Flatters beskriver en patient. Det rör sig om en ung kvinna med

halsont, krampkänsla och sväljningssvårigheter. Hon förefaller allmänst medtagen, har dålig aptit o är ledsen. Hon har svullna tonsiller och lymfkörtlar i käkvinkeln, förhöjd kroppstemperatur och puls.] Tolkning av symptombilden: inflammation med svullnad och rodnad är en process som tillhör den nedre människan och svarar på ett intrång av främmande ämnen, nämligen bakterier. Smärta och krampkänsla är uttryck för en motrörelse från den övre människan, ett försök att behärska »översvämningen«. Den förhöjda pulsen och febern visar på en förstärkt aktivitet i den nedre människan. Den nedsatta aptiten visar på att den nedre människan är »upptagen«. Alla dessa symptom är en reaktion på ett »intrång« och uttryck för ett självläkningsförsök. Ledsenhet och otålighet visar på bakomliggande orsaker och tillhör inte reaktionen.

Vi måste nu fråga oss: vad är själva sjukdomen? [Det beskrivs att patienten engagerar sig starkt känslomässigt i livets händelser. Hon »förbrukar« livskrafter och blir lätt överansträngd, känslor kan inte »sväljas«. Själva ämnesomsättningen i sig är stark, men bristande avgränsning leder till infektion.]

Diagnos: den övre människan med sitt nervsystem förbrukar för mycket livskrafter. Dessa saknas som formkrafter och avgränsningsförmåga i den nedre människan. Förlopp: På infektionen reagerar nu ämnesomsättningen meningsfullt med inflammation, en »matsmältningsprocess« i den övre människan. Den övre människan svarar med en förstärkt närvaro i kroppen i form av smärta och kramp. Den övre och den nedre människan verkar båda fokuserade och intensivt i halsregionen men »hakar upp sig«, vilket leder till svullnad och rodnad å ena sidan, smärta och krampkänsla å den andra. Det rytmiska systemet förmår inte skapa en rytmisk utjämning. Själsligen ger detta en känsla av att vara instängd och inte kunna slappna av.

Sjukdomsbilden visar nu ensidigheter i patientens konstitution som sjukdom: tendensen till ett för starkt känslomässigt engagemang utan tillräckliga möjligheter till inre bearbetning i form av smärta, kramp och sväljningsproblem, en för svag avgränsning som infektion. Den besvaras av en förstärkt aktivitet i den nedre människan som på plats i den övre människan visar sig som inflammation. Reaktionen är meningsfull och leder till läkning: förbättrad avgränsning genom att övervinna infektionen, sedan minskad svullnad och smärta genom att formkrafterna från den övre människan som reaktion på de förstärkta aktiviteterna från den nedre människan verkar starkare. Till slut minskar även sväljningssvårigheterna. En bättre balans mellan den övre och den nedre människan är

uppnådd. Patienten känner fysisk och psykisk lättnad, hon kan verkligen slappna av.

Terapi: Sjukdomen är egentligen självläkande, terapi ges mera till stöd för det som kroppen redan vill: Ta paus och vila. Avledande åtgärder lindrar en för häftig inflammation: den nedre människan »leds« nedåt, men försiktigt: gör fotbad t.ex. med färsk citron. Lös stockningen och krampen med substanser som verkar på den övre människan, nämligen s.k. »gifter« i svaga doser, t.ex. Apis/Belladonna D4/D4 (bi/Belladonna är en nattskatteväxt), stärk det rytmiska systemet med Merkurius.

När den akuta fasen är över: stärk det rytmiska systemet och utandningen. Ge råd till livsföring: mer pauser och tid för bearbetning kan vara ett gott råd för att förhindra återfall.

Sammanfattningsvis lär vi oss hur människan genom sin livsorganisation funktionellt är organiserad i en polaritet. Den är dynamisk, levande och föränderlig i tiden. Funktioner, aktioner, rörelser i den nedre människan besvaras, speglas, koordineras oavbrutet med den övre. Detta sker primärt inom livsorganismen och utan fysisk förmedling. Det fysiska uttrycket för den nedre livsorganismen är näring, tillväxt, celldelning mm., det fysiska uttrycket för den övre är form, avgränsning, nedbrytning, avsöndring och öppning mot det medvetna livet. Det fysiska uttrycket för utjämningen är hjärtrörelsen.

Vid sjukdom reagerar hela livsorganismen och försöker alltid att återskapa balans. Själva symptombilden vid en sjukdom kan till stor del vara ett uttryck för livsorganismens självläkande ansträngningar. Symptom från den »nedre« människan karakteriseras ofta av inflammation, symptom från den »övre« som skleros i vidare bemärkelse: förhårdnad, kramp, avlagring, överformning och deformation. Vi måste bemöda oss att skilja mellan det som är ett meningsfullt svar på en sjukdom och det som är själva sjukdomen. Terapeutiska åtgärder är alltid ett ingrepp i helheten och bör orientera sig efter organismens egna försök att skapa balans.

Den djupare sjukdomsorsaken och betydelsen av den och dess läkning är ännu inte beskriven, då vi i detta stadium inte har talat om det själsligt/andligas roll i detta. ●

Referenser:
1 Lazlo, Erwin, Revolutjon i Vitenskapen; Flux Forlag, Oslo, 2003.
2 Steiner, Rudolf, Anthroposophische Leitsätze, Rudolf Steiner Verlag, GA 26, ISBN 0260-1
Översatt till svenska: Antroposofiska Ledsatser, Antroposofiska Bokförlaget, GA 26; ISBN 91-85202-36-3.
3 Steiner, Rudolf, Geisteswissenschaft und Medizin, GA 312, ISBN 3120-2.
Översatt till engelska: Anthroposophical Medicine, Anthroposophic Press, ISBN 0880 104635.
Se 2:a fördraget..

Den 17-18 februari 2012 besökte Oliver Conradt från matematisk/astronomiska sektionen vid Goetheanum (CH) Sverige och Järna. Mötets titel: »Den matematiska himlen«. Kerstin Hemlin blickar här både tillbaka på händelsen där astronomi, matematik och teknik stod i fokus och framåt på fortsatt arbete.

TEXT
Kerstin Hemlin

FOTO
Porträtt av Oliver Conradt, fotograf okänd

Genom åren har jag själv haft kontakt med den matematisk/astronomiska sektionen genom att besöka olika konferenser och genom mitt arbete med att ge ut kalendrar. Senast var jag i Dornach i oktober 2011 på de matematiska arbetsdagarna och fick då veta att Mats-Ola Ohlsson bjudit in Oliver att besöka Järna i februari 2012. För mig var det en stor glädje att kunna få hjälpa till med inbjudan och program till mötet. Mats-Ola hade idén att lyfta fram de tre olika arbetsområdena inom sektionen: astronomi-matematik-teknik, och »tända tre eldar« som förhoppningsvis kan begeistra och lysa vidare in i framtiden. Besöket inleddes med ett sektionsmöte för alla som har ett intresse för något av sektionsområdena. Det blev en fin upptakt där Oliver beskrev sektionens teman och forskningsuppgifter (se faktaruta).

Fredagkvällens föredrag på temat »Den kosmiska signaturen för 2012 och Maya-kalendern« blev välbesökt och Oliver började med att beskriva det förlopp som vi kunde följa på kvällshimlen utanför, när Jupiter och Venus närmade sig varandra,

DEN MATEMATISKA HIMLEN

tills de skulle komma i konjunktion 14 mars. Han talade också om Venus passage framför solen 6 juni (vilket ju redan har ägt rum när detta läses). Nästa gång detta kommer att ske blir 2117! Fr.o.m. slutet av juni blir Venus synlig igen, på morgonen, vid Jupiter och Aldebaran i Oxens stjärnbild. Vid jultiden kommer vi att finna Mars, Venus och Saturnus på himlen tillsammans med Månen. 21 december, vid vintersolståndet, står Solen i Skyttens stjärnbild i riktning mot det galaktiska centret, vilken den gör varje år vid den tiden.

Sedan gick Oliver över till att beskriva Mayafolket och dess kultur. Blomstringstiden var ca 250 - 900 e.Kr. i Centralamerika. Spanjorerna kom på 1400-talet och brände allt som var skrivet, bara fyra böcker fanns kvar på olika ställen i världen, t.ex. i Dresden och Madrid. Först så sent som på 1970-talet hade deras skrift helt dechiffrerats och kunde tolkas så att innehållet i böckerna och på stentavlorna kunde förmedlas till nutiden. Mayafolket skrev vertikalt och hade utvecklat ett system av tecken för stavelser och tal. De hade tre komplicerade tidräkningar. En rituell på 13 x 20 = 260 dagar, en civil på 18 x 20 = 360 dagar + 5 dagar, och en historisk, »den långa räkningen«, på 5126 år som börjar 13 augusti 3114 f.Kr. till 21

december 2012. I deras räkning var 20-talet centralt, oklart varför, men det kan hänga samman det mänskliga måttet (10 fingrar plus 10 tår).

Mayaindianerna själva säger inte att världen ska gå under i december 2012 utan de har helt klart en cyklisk tidsuppfattning och är medvetna om att allt står i en utveckling, både bakåt och framåt i tiden. Vi är nu i ett läge när ett nytt spirituellt medvetande och tänkande blir möjligt och vi kan känna vördnad för Mayafolkets vishet.

Oliver tog en parallell till millennieskiftet då det också fanns stor oro för vad den nya siffran 2 skulle innebära med allt ifrån flygplankrascher till datahaverier men det blev inga stora konsekvenser i det yttre. Samtidigt tog han fram skeendena vid Berlinmurens fall 1989 som inte alls föregicks av en massa oro i det yttre utan mer växte fram ur ett inre behov hos människorna.

Frågan som var och en av oss kan ställa sig är: Hur är mitt förhållande till framtiden? Ser jag den som hotfull eller som ett fält av nya möjligheter? Så att vi inte blir blinda för det som sker och vill bli till. Dåtid – nutid - framtid kan hela tiden väva in i varandra i våra liv. Med tacksamhet kan vi sträcka ut en arm i det förgångna och med förhoppning och förväntan kan vi sträcka ut en arm in i framtiden och någonstans möts dessa båda riktningar i oändligheten, i sömnen eller bakom ryggen… Hur kan jag i stället för att bli ett offer för spekulationer och rädsla, få ett positivt, kreativt förhållande till framtiden? Det skulle inte finnas någon längtan om det inte fanns en framtid, menar Oliver.

På lördag förmiddag beskrev Oliver först hur vi möter matematiken i den fysiska världen och därefter hur himlakropparnas rörelser också kan mätas och beräknas. Under mätningar som gjorts under två veckors tid har man kunnat se att universum expanderar och i periferin där expansionen är som störst, kan den ske med upp till 80% av ljusets hastighet! Ju längre bort desto mer ljus i mörkret!

Efter greken Euklides arbete med geometrin skedde inte så mycket utveckling på området förrän på 1400-talet då arkitekten och konstnären Filippo Brunelleschi presenterade perspektivet och därmed oändligheten. Det var alltså inte vetenskapsmännen utan konstnärerna som först arbetade med oändligheten. [Se efterföljande artikel av Axel Theorell för en utförlig redogörelse för ämnet projektiv geometri].

I början av 1700-talet uppstår dualitetsprincipen som en omfattande urmoder för hela geometrin, samtidigt med Hegel, Goethe och Schiller. Dualitetsprincipen gäller inom alla livsområden: växtvärlden, djurriket och för människan. Exempel ur geometrin är: Punkt – linje, det som förbinder – det som skär, placering – går igenom.

För människan är det mycket lättare att leva sig in i hur det är att vara en punkt än att vara en linje. Med tiden har geometrin utvecklats så att den inte bara förklarar (och därmed tillfredställer förståndssjälen) utan den gör det möjligt för mig att med mitt medvetande (medvetenhetssjälen) söka nya sätt att komplettera förståndssjälen, genom att upptäcka nya möjligheter, på nya vägar, inom nya områden som jag inte visste att de fanns.

Före lunch fick vi tillfälle att geometrisera eurytmiskt tillsammans med Maria Lindén och också prova på hur det känns att röra sig som Jupiter i Vädurens stjärnbild, till

musik. På eftermiddagen berättade Oliver om sektionens arbetsgrupp »Teknologi och andlig vetenskap« och om den forskning som pågår om olika tekniker, bl.a. Schauberger, Strader, Tesla och Paul Schatz´s inversionsteknologi. Ur den inverserade, omstjälpta eller omkrängda kuben utvecklade Schatz den rytmiserande oloiden som t.ex. används för att separera eller blanda vätskor, att slipa ytor på ögonlinser eller små metalldelar inom industrin. Flera små filmer fick illustrera hur väldigt lite energi går åt för att utveckla stora krafter som gör att processerna är energisnåla och skonsamma och ger väldigt lite spill. Man forskar vidare på strömningsrörelser med bl.a. en apparat där man satt samman sex oloider. Medarbetare från »Sonett« som framställer tvätt- och rengöringsmedel hade varit och visat hur de använder oloiden till att rytmisera balsamiska tillsatser, med uppbyggande krafter, som tillsätts i deras produkter.

Som avslutning på eftermiddagen fick vi själva prova på projektiv geometri genom att teckna punkter och linjer som bildade punktfält och linjefält.

En fortsättning har redan planerats. Thomas Andersson, Mats-Ola och jag vill tillsammans bära det här arbetet vidare och en ny inbjudan ställts till Oliver om att komma tillbaka den 1-3 mars 2013 till temat astronomi.

Vi vill också bjuda in till ett arbetsmöte, söndag eftermiddag den 2 september 2012. Några uppslag för ett program finns redan. De aktuella konstellationerna på stjärnhimlen just då, kanske också få göra någon av dem eurytmiskt igen med Maria Linden. Kjell Samuelsson är beredd att berätta lite om förhållandet mellan växterna och planeterna och att göra projektiv geometri med oss. Thomas Andersson vill gärna berätta något om de fyra eterarterna. På så sätt skulle det kunna bli en palett av olika bidrag som kanske kan inspirera till fortsatt arbete och eventuellt bildande av små arbetsgrupper om det är några som är speciellt intresserade av något tema. Jag tänker att det här kan bli ett tillfälle att fånga upp lokala intressen så att människor med samma frågor kan hitta varandra. ●

FAKTA MATEMATISK/ASTRONOMISKA SEKTIONEN VID GOETHEANUM

Teman och forskningsuppgifter:
- Fenomenologisk astronomi
- Förhållandet mellan växt och kosmos
- Kosmologisk människokunskap
- Talens andliga grundval
- Rum och motrum, projektiv geometri
- Linjegeometri
- Den matematiska fysikens omtydning och utvidgning
- Omstjälpningstekniken
- Eterteknik
- Matematik- och astronomiundervisning

Vidare finns det tre arbetsgrupper inom sektionen:
- Astronomi och antroposofi (tre möten per år)
- Matematik och antroposofi (tre möten per år)
- Teknik och antroposofi (två möten per år, tillsammans med Naturvetenskapliga sektionen och Paul Schatzstiftelsen)

Sektionen ger ut tidskriften »Jupiter« två gånger per år, liksom en stjärnkalender på tyska. Ett arbete har påbörjats med att ta fram en engelskspråkig version som kan användas både på norra och södra hemisfären.

KONTAKTUPPGIFTER AKTIVITETER I SVERIGE:

Mer information om kommande aktiviteter kommer att finnas på www.antroposofi.nu eller genom Antroposofiska sällskapets sekretariat tel 08-554 30220. Kom gärna med frågor eller synpunkter till mig, e-post: kerstin.hemlin@telia.com eller tel 08-551 50633.

PROJEKTIV

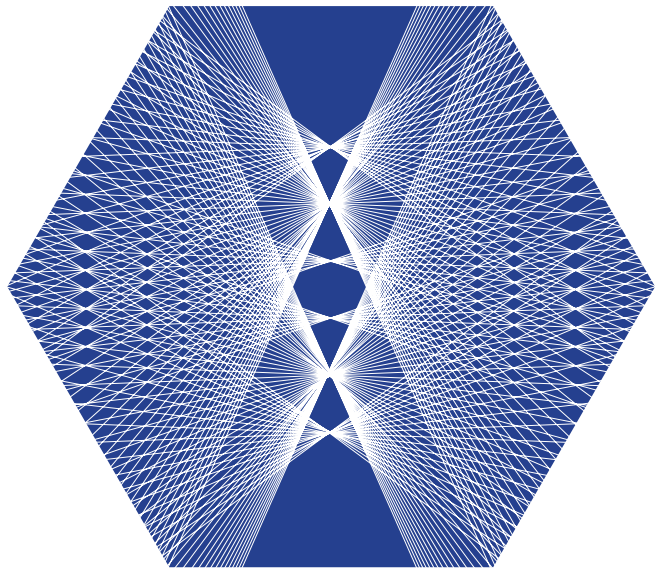

GEOMETRI

I den följande utredningen av geometri är alla exempel i två dimensioner.

Den projektiva geometrin är en geometri. Vadå en geometri? Är inte geometri geometri? Nej, riktigt så enkelt är det inte. En geometri byggs upp av axiom. Den mest kända geometrin och den som man tillämpar till vardags är den euklidiska geometrin. Den kallas så eftersom Euklides bestämde hur den skulle vara, dvs, han skrev axiom som byggde en geometri. Ett axiom är någonting som man påstår och som man sedan härleder andra olika samband ifrån. Om detta ska vara meningsfullt krävs det att axiomen inte motsäger varandra. Euklides axiom är av den naturen att de direkt relaterar till saker som verkar naturliga. En modern tolkning av Euklides femte axiom (i ett plan) är: »Om en punkt ligger utanför en godtycklig linje, så finns det exakt en linje parallell med den godtyckliga linjen som går genom punkten«

Detta står i god samklang med vad vi upplever till vardags, men vi kan inte bevisa det utan att göra andra likartade axiom. Därför måste det vara ett axiom. T ex att den kortaste vägen mellan två punkter är en rät linje går att visa m h a de axiom man har gör att det istället blir en sats.

Senare matematiker har ersatt detta axiom med andra axiom som inte är lika uppenbara. Det hyperboliska axiomet lyder (också i ett plan): »Om en punkt ligger utanför en godtycklig linje, så finns det minst två linjer parallella med den godtyckliga linjen som går genom punkten.« Detta verkar vid första anblicken absurt, men det bildar också en god axiomatisk geometri.

Den projektiva geometrin vilar på två grundpelare. Den ena

Axel Theorell ger här i FORUM sitt bidrag kring projektiv geometri, ett ämne som Oliver Conradt föreläste om under sitt Sverigebesök (se föregående artikel). Det är även ett ämne som lärs ut på waldorfgymnasier. Här ställs frågan: vad är projektiv geometri egentligen och varför har den så stark ställning inom antroposofin?
Axel Theorell studerar matematik vid KTH.

TEXT
Axell Theorell

GRAFIK
Zahra Davidson

grundpelaren är oändligheten. Inom perspektivmålning lär man sig att parallella linjer möts i oändligheten. Detta tar man med sig till den projektiva geometrin, »två linjer i ett plan möts i en punkt«. Man gör alltså inget undantag för parallella linjer. Olika par av parallella linjer kommer att mötas i olika punkter i oändligheten. Inom den projektiva geometrin finns en linje som ligger i oändligheten och som innehåller alla punkter som ligger i oändligheten.

Den andra grundpelaren är dualitetsprincipen. Den säger att vi i varje geometrisk sats kan byta ut vissa ord och få en ny sats. I två dimensioner gäller: Linje byts mot punkt, skärning mellan linjer byts mot förbindelse mellan punkter och skär byts mot förbinder. Låt oss titta på ett exempel på detta. I exemplet inför vi linjeplanet och punktplanet. Punktplanet är det som man oftast använder. Det säger helt enkelt att ett plan består av alla enskilda punkter i planet. I linjeplanet tänker man istället att ett oändligt antal linjer som alla ligger i ett plan kan bygga ett plan. Man kan tänka sig en yta gjord av spända trådar. Här följer exemplet:

Tre linjer delar in ett plan av punkter i 4 sektorer, om inte alla tre skär varandra i en punkt. Och med dualitetsprincipen: Tre punkter delar in ett plan av linjer i 4 sektorer, om inte alla tre förbinds med en linje. Observera att dessa satser gäller inom projektiv geometri och inte generellt. Med vår vardagliga geometri kan detta vara svårt att acceptera.

Grafiken ger exempel på satserna där man kan se att de är uppfyllda. Bild 1 & 2 visar punktplanet. I bild 1 ligger alla tre linjerna synliga och därför går sektorerna ihop igen i oändligheten. Siffrorna indikerar vilken sektor vi befinner oss i. Inom den projektiva geometrin tänker man sig att man kan börja i den övre sektorn markerad med 3 i bild 1 och sedan fortsätta uppåt och igenom oändligheten. Då hamnar man i den nedre sektorn markerad med 3. Därför är det samma sektor.

Bild 2 förställer egentligen samma sak. Den tredje linjen ligger där dock i oändligheten och förhindrar sektorerna att gå ihop. Man kan välja ut en valfri linje i bild 1 och förflytta den i sidled mycket långt bort utan att i någon punkt låta alla linjerna mötas. Då uppstår bild två. Därför är de ekvivalenta. Stanna gärna upp och tänk igenom hur detta hänger ihop.

Bild 3 visar linjeplanet med de tre punkterna. I varje möjlig linjesektor har en linje ritats. Hur skulle det se ut om en av punkterna låg i oändligheten? Det är lite knepigare att visualisera, men fungerar lika bra. Om alla punkterna ligger i oändligheten då? Då sammanbinds de med linjen som ligger i oändligheten, och kraven för satsen är inte längre uppfyllda.

Det är matematiskt bevisat att dualitetsprincipen alltid är riktig om vi tillämpar den på en god axiomatisk geometri där oändlighet är införd. Detta är väldigt häftigt! För varje fungerande rum, där oändligheten är definierad, som vi kommer på, så finns det direkt ytterligare ett rum som hör till detta. Det är nästan som att det finns en parallell värld. När detta bevisades var det en väldigt stor och betydelsefull upptäckt, och det en-

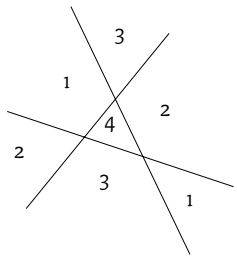

BILD I

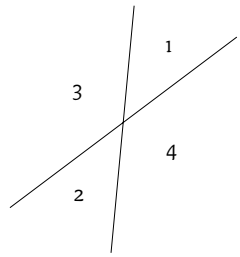

BILD II

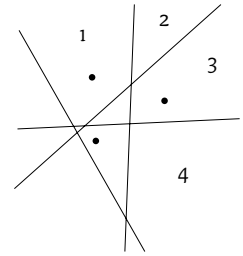

BILD III

gagerade merparten av dåtidens framstående matematiker. Med tiden avtog dock entusiasmen, eftersom det visade sig vara mycket svårt att hitta tillämpningar på den typen av matematik.

Rudolf Steiner har uttalat sig om den projektiva geometrin och sagt att det är den som vi ska studera om vi ska förstå fenomenet liv matematiskt. Personligen kan jag se många skäl till varför det är relevant att lära sig projektiv geometri i gymnasiet. Dels är den ju nära kopplad till perspektivmålningen, och blir på så vis en bro mellan matematiken och bildkonsten. Albrecht Dürer, en av perspektivmålningens förgrundsgestalter, ska ha sagt (fritt översatt): »Och eftersom geometri är den riktiga grunden för all målning, har jag bestämt att lära ut dess grunder och principer till alla ungdomar som vill lära sig konst.«

Det finns många grafiska delar av den projektiva geometrin som kan engagera elever som i vanliga fall inte uppskattar matematikämnet. Som matematikstudent så skulle jag gärna också se att undervisningen i projektiv geometri gick in på hur det som behandlas i artikeln hänger ihop. Under perioden med projektiv geometri skulle man kunna gå igenom saker som axiom och satser, hur man bygger upp en geometri o s v.

Att lära ut projektiv geometri är också ett sätt att utveckla sitt tänkande. I århundraden använde människor enbart euklidisk geometri. De såg ett formspråk och använde sig av det. Först under de senaste århundradena har man börjat göra nya geometrier som inte är direkt möjliga att uppleva, men som kan vara mycket relevanta ändå. Just detta tror jag är en god lärdom. Det är inte bara det man ser som kan vara sant. ●

KARL

SCHULTZ-KÖLN

FORUM fortsätter sitt uppmärksammande av bildkonsten i dess olika sammanhang. Denna gång har turen kommit till ett samtal med den 90-årige målaren Karl Schultz-Köln, aktuell genom konstcentret ArtLab i Gnesta. Samtidigt biografiskt ett långt liv i sammanhang med konstimpulsen.

TEXT
Berit Frøseth

FOTO
Bengt Björkbom

Under några månader har den 100 år gamla bryggeribyggnaden vid infarten till sörmlandssamhället Gnesta genomgått en rejäl omvandling. Kranar har lyft brädor och inventarier, trappor har byggts, tegelväggar har putsats och målats. Den 12 oktober 2011 slog dörrarna upp för ett nytt konstcenter, ArtLab Gnesta, som vill sätta Gnesta på kartan som ett center för experimentell samtida konst. ArtLab har vuxit fram genom ett ovanligt samarbete mellan den 90-årige målaren Karl Schultz-Köln och en grupp yngre konstnärer. Karl tillhör ett »släkte« konstnärer som mitt i karriären ändrade kurs för att ägna sig åt Rudolf Steiners konstimpuls. Nu - 50 år senare - ville han upprätta en stiftelse för att göra något av sin kvarlåtenskap, målningar, artiklar, böcker. För detta behövdes en lokal och människor med visioner. En dag läste Karls medarbetare en artikel i tidningen där några ungdomar sökte ekonomiskt stöd för ett husköp i samband med det planerade konstcentret. De tog kontakt och Karl beslutade att ingå ett samarbete, genom att sälja sin bostad kunde han bidra med en större insats för att köpa huset.

Bryggeribyggnadenrymmernuenutställningshall, ateljéer, projektrum och uppe på vinden finns konstverken som ingår i Karl Schultz-Köln och Marita Mörck-Schultz stiftelse. Själv har Kalle flyttat in i banvaktstugan vid järnvägen strax intill: »Jag planerar nu att färgsätta stugan utvändigt«, säger Kalle, »så att det växlar mellan röda och ljusblå färgfält. Jag vill inte bo i det som ser ut som en faluröd, hemgjort fiskarstuga. Jag vill bo i ett hus som är arkitektur, med en formgivning som inspirerar och passar in i den nya bebyggelsen i grannskapet.«

Men resan till Gnesta har varit äventyrlig och lång. Namnet Köln har Karl tagit från staden där han föddes 1921. Uppvuxen i mellankrigstidens Tyskland fick Karl en utbildning som keramiker. Karl hade lätt för teckning, men allra helst ville han studera språk. Hans pappa sa nej, du skall lära dig ett hantverk och det har han aldrig ångrat. Som ung fick han uppleva den växande nazismens förtryck, som också drabbade kulturen. »Medlöparna är värst«, säger Kalle, «de som tar fördelarna, men inte har någon egen övertygelse.

Samma år som kriget bröt ut var Kalle färdig utbildad keramiker, men han var för ung för att delta i krigshandlingarna och fick i stället hjälpa till att bygga upp ett bibliotek, där han nu utbildades till bibliotekarie. Under kriget blev litteratur av nobelpristagarna från länderna som låg i krig med Tyskland förbjuden. Orsaken var att författaren Carl von Ossietzky, som anklagades för landsförräderi och satt i koncentrationsläger, hade tilldelats priset 1935. Hitler införde i stället Goethepriset, så att även en tidlös berättare som Selma Lagerlöf föll för censuren och hamnade i det som kallades giftlådan. Ur denna räddade Karl en samling böcker i smyg, som blev stommen till hans eget privata bibliotek och han utvecklade nu ett starkt intresse för litteratur.

Som tonåring fick han också tillfället att se utställningen över »degenererad konst« som Hitler arrangerade i München 1937. Målningarnas färgglöd verkade ju tvärs emot avsikten: Här hittade han sida idoler, och nu tändes lusten att måla, framför allt på samma sätt som expressionisterna, som målar ur det inre.

20 år gammal blev Karl inkallad till krigstjänst och fick gå till fots de två hundra milen genom Polen i en armé på väg till Öst-

fronten i nuvarande Ukraina. Där befann han sig i främsta linjen som telegrafist. Med sin omvittnade intensitet utnyttjade han varje tillfälle att läsa och rita porträtt av civila. I bröstfickan, under jackan, hade han alltid med sig en bok. Det var inte bara för att kunna förkovra sig i klassikerna, utan också för att kulorna inte kan tränga igenom det tjocka pappersblocket. - 30 år senare gjorde Karl en liten bok av dagboksanteckningar och skisser från krigets Ryssland för att skicka den till Solzjenitsyn, som han en gång fick hälsa på när den ryska giganten var i Stockholm 1970 för att motta Nobelpriset.

Minnena från kriget är detaljerade och många och några förföljer honom fortfarande som mardrömmar. Modet att gå sin egen väg och följa ögonblickets intuition har följt honom hela livet. I slaget vid Stalingrad, som beseglade den tyska armens öde, var Karl nära att dödas av en rysk pansarvagn. Med det blixtsnabba beslutet att sätta sig med ryggen inklämd mot en husvägg fick han till det så att den »bara« kom åt fötterna, som krossades och deformerades. Gravt invalidiserad, men ändå vid liv, blev Karl räddad och var en bland 6 000 av samtliga 400 000 man som kunde återvända till Tyskland i kyla och snöyra vintern 1943. »Krigets fasor«, säger Kalle, »tacksamheten gentemot mitt eget öde, gjorde att jag utvecklade min egen världsåskådning. Jag blev - inte kyrkligt - men personligt kristen«.

Familjen hade skingrats och man fick börja om. Längst in hade han alltid velat måla. Nu sökte han in på Konstakademin i Nürnberg och kom också in direkt genom att lämna ett självporträtt, som visar en snygg och självmedveten ung man med en skärskådande blick, som nog ingen kommer undan: »Vi ser att du kan måla ögon«, sa lärarna och satte honom i porträttklassen. På Konstakademin träffade han sin blivande fru, Marita Mörck, en begåvad finlandssvensk kvinna med ett utpräglat sinne för rättvisa. Hon hade haft kontakt med en läkare i Berlin, Dr. Knauer, som stod Rudolf Steiner nära och som tog med Kalle till föredrag i antroposofi. Nu började ett livslångt engagemang i Rudolf Steiners filosofi, framför allt hans mångbottnade tankar om konst.

Efter akademitiden, mellan 1956-1970, hade Kalle en omfattande utställningsverksamhet och inspirationskällorna har varit många. Med ett stort kunskapsmaterial i bagaget kan Kalle berätta om konstnärer som har gett impulser till det egna måleriet: Bauhausskolans idéer, i synnerhet skolans första ledare, arkitekten Gropius, som uppmanade arkitekter, målare och skulptörer att återvända till hantverket

och att söka ett enhetligt estetiskt uttryck genom allkonstverket. Kalle låg alltid lite före, som akademielev hade han länge en affisch med Gropius' porträtt på väggen. Det var inte många som visste vem han var, de trodde det var namnet på en dryck med grapefrukt.

Senare vaknade intresset för kubisterna och deras förhållningssätt till rummet: »Upplösningen av formen, den nya rumsbildningen som framställer flera synvinklar samtidigt och sätter blicken i rörelse: »Allt detta«, berättar Kalle, »kan jag se i sammanhang med Steiners idéer om ett förandligande av konsten, när han hävdade att rum måste bli till tid, måleri skall bli till musik. Genom korrespondens lärde Karl också känna en av de överlevande efter den holländske konstnärsgruppen De Stijl, Vordenberg-Gildewart, och studerade en tid ingående Mondrian och de konstruktivistiska idéerna.

BF: Mondrian är i ropet just nu och reproduceras i stor stil, det verkar som om kulturen snofsar upp sig med den rätlinjiga, sparsmakade minimalismen. - Hur kom det sig att du intresserade dig för De Stijl?

»Steiner var en ivrig polemiker och intresserade sig alltid för olika tänkesätt inom filosofin. - Ur ett liknande perspektiv kan man kanske hävda att ingenting säger så mycket om människan som Mondrians sätt att måla. Mottot för De Stijl var ju enkelhet, klarhet, frihet från lidelser. De ville skapa en estetik baserat på enkla relationer mellan konstruktiva element, för att uttrycka den rena skönheten, som är en manifestation av universella krafter. Men till skillnad från Steiners tankar om det andliga, som en levande realitet inom materian, var detta en 'ordning som råder bortom' och i sin yttersta form är den emot oss. Det är intressant att stanna vid det avskalade asketiska, anti-pryl tänkandet hos Mondrian. Han hade själv inte ett enda onödigt föremål i sitt hem. Böcker, som han fick av sina författarvänner, gav han bort. Då han dog fanns det dock två böcker hos honom av Rudolf Steiner.«

Efterkrigstidens misär med kalla kriget gjorde att Karl och Marita 1950 valde att flytta till Helsingfors. Här lyckades Kalle få ett arbete som keramiker vid Arabia porslinsfabrik och utvecklade en egen, fri konstnärlig teknik i arbetet med keramiska bilder och väggrelief. Till de mest kända hör väggdekorationen vid Helsingfors flygplats. - Nu fick de konstruktivistiska idéerna också aktualitet i samband med arkitekturen, då det enkla formspråket passade bra i ett hårt

material. Under åren vid Arabia blev Karls arbeten uppmärksammat både i Europa och USA, vilket också resulterade i flera internationella priser. Stolt visar Kalle en bild från en utställning i Cannes där Picasso poserar bredvid en av hans kollektioner, som han lär ha uppskattat. Ett personligt brev från Walter Gropius betraktar Karl som något av en höjdpunkt i dessa utmärkelser.

Men längtan gick till måleriet och i slutet av 1950-talet utvecklade han ett mer expressionistiskt formspråk och räknades till de ledande abstrakta målarna i Finland. Nu var det Kandinsky, men framför allt den franska målaren Robert Delauneys förhållningssätt till ljuset och dess betydelse inom måleriet som sporrade intresset: »Delauney hade - i likhet med Goethe och Steiner - utvecklat en filosofi om färgens skapande kraft och ljuset som den centrala, ordnande kraften i en bild. För att konsten skall nå fram till tröskeln för det upphöjda, hävdade han, måste den närma sig vårt harmoniska skådande, det som lever i ljuset och ger bilden dess inre mening och kvalitet.«

Kalle är en person som ständigt vill vidare. Snart tyckte han det mesta var gjort och tackade ja till ett arbete vid en porslinsfabrik i norra Spanien. Vistelsen slutade abrupt; tillvaron var mycket osäker, då baskerna kastade bomber överallt. Paret Köln valde nu att emigrera till Sverige hösten 1962, det förlovade landet för många finnar på den tiden.

Från och med nu ägnade Karl sig helt och hållet åt att bearbeta och förmedla Rudolf Steiners mångbottnade tankar om konst,

som målare, lärare och skribent*1): »Jag vill inte använda uttrycket antroposofisk konst, därför att denna inte finns. Det antroposofiska är en goetheanistisk metod, inte ett färdigt system, utan en skolningsväg som kan leda fram till upplevelsen av nya verkligheter.« Karl har också hållit kurser i litteratur, där framför allt James Joyces *Ulysses* har varit en nyckelroman. »I *stream* of *consciousness* stilen«, förklarar Kalle, »ser man hur ett nytt förvandlat medvetande växer fram inom litteraturen. En gång när Joyce bodde i Zürich blev han rekommenderad av en sponsor att uppsöka Jung, därför att Jung visste så mycket om det omedvetna. Joyce skall då ha svarat: vad vet han om det medvetna?«

Karl är känd som en skärpt och obönhörlig kritiker av olika uttryck inom samtidskonsten: »Min kritiska syn på samtidskonsten har i dessa dagar fått uppbackning av Ulf Linde i hans senaste bok, Sammelsurium, där han talar om ett evigt värde inom

konsten, bortom alla stilar. För ett inkännande seende, säger Linde, finns ett sådant värde. Men det finns inte för den som har utropat Andy Warhols »*Brillo* Box« till ett av vår tids stora mästerverk*2). För att komma till en sådan slutsats måste man först hävda dogmen att allt i ett konstverk betingas av socio-kulturella konventioner. Den dogmen gör en blind. - Visst finns det mycket som är intressant inom konsten i dag. Vad jag upplever som problematiskt är att man har lämnat de konstnärliga material som kan göra bildytan till en framgångsrik kunskapskälla. Man ägnar sig i stället åt sociologi, underhållning, illustration. Allt är politik!«

BF: Vad jag minns, så har Steiner en gång sagt att motivet är något som ligger som en grodd, sovande, oförlöst i ett medium; man får så att säga knacka på och lyssna in det som materialet har att säga?

»Ja, och Steiners färglära börjar egentligen med hantverket, med materialet, t.ex. växtfärgarna, som till skillnad från mineralfärgerna bär i sig något av dynamiken i det levande. Konsten i dag är övermaterialiserad, vi ser sjukliga inflytanden utan kunskap om de eteriska formkrafterna, en konst som trasar sönder former och förstör rytmer. Steiners intention var att komma fram till ett förvandlat tänkande, och att genom konsten lyfta medvetande till en imaginativ sfär. Vi måste fråga efter de eteriska bildande krafterna, efter växtförloppet, så att målningen kan bli till en uppenbarelse av livet«.

BF: En allmän uppfattning är att en viktig sida av den antroposofiska konstimpulsen är dess läkande aspekt. Detta skall man inte förstå som konstterapi, utan en konst som främjar livet, som bygger upp: Gör något nytt och annorlunda! - Kompost i stället för konstgödsel, naturliga material och mediciner i stället för gifter. - Vi måste vända utvecklingen; konsten får inte bli till ett sopberg! - I en postmodernistisk epok är väl oskuldens tid förbi i frågan om de konstnärliga materialen: Skräp och kroppsvätskor, elektronik, provokation och även lagbrott. Vi kanske har sett att det inte räcker med en ask Stockmarkritor?

»Man får behålla känslan för det etiska utan att moralisera. Men är man inspirerad av antroposofi, så vill man hjälpa med sin konst. Man använder hälsosamma färger, t.ex. en grundering som är gjord av fil, som man ställer i kylskåpet och som är så sund att man kan äta den! - Steiners anvisningar är naturligtvis bara en riktlinje och skall inte förstås som regelverk. Materialens möjligheter är oändliga, det gäller bara att använda intelligensen och den kreativa fantasin på rätt sätt. Vi vet inte vad liv är, därför är vi också lite främmandegjorda i frågan om kreativitetens djupare källa.

Konsten skall inte avbilda, den är heller inget språkrör, det har jag lärt mig mycket tidigt. Den skall göra det dynamiska i materien gripbart som en visuell energi. Här är det dolda, eteriska ett hjälpmedel. Det eteriska är den värld som uppenbarar sig i rytmen. Att leva med i ett rytmiskt skeende - en andning med materialet - tillhör något fundamentalt i den kreativa processen. Det var samma förhållningssätt som James Joyce till viss grad sökte inom litteraturen. Han visste vad han sade, när han i samband med vissa författare uttalade, *it is storytelling, not art*«.

BF: Förstår jag dig rätt är vi nu inne på en annan viktig sida av den antroposofiska konstimpulsen.

Iden om metamorfos och förvandling av substans, så att konstverket inte bara ser ut att vara genomströmmat av ande, utan att det också är ande? Det är stora ideal som kan vara svåra att identifiera sig med för en samtida konstnär?

»Att arbeta med förvandling, metamorfos, är kärnan i Steiners tillvägagångssätt. Det är en metod som vill göra det andliga kännbart som något i sig, inte bara som medverkande, symbolisk eller berättande del av innehållet. Jag har t.ex. målat evangelisten Lukas, och detta var ett försök att realisera något fullständigt avvikande från de bilder som har gjorts inom konsthistorien. Jag lämnade bort den mänskliga figuren, Lukas, med det symboliska djuret, oxen, och visar i stället ett rött klot som omvandlas uppåt till en kalk med ljus. Motivet är inte representation eller framställning, utan snarare ett händelseförlopp. Innehållet är själva omvandlingen, en form som kan sätta seendet i rörelse.«

Karl tillhör dem som tidigt har reflekterat över Järna-aktuella James Turrells konst. Jag undrar ju vad han har att säga om det elektroniska som konstnärligt material. Det finns väl knappast något som är så arytmiskt som en dator?

»Låt det vara klart; jag är inte emot det. Den konstnärliga friheten måste få finnas. Jag brukar kalla Turrell för en estetisk elektriker«, säger Karl med den blandning av skämt och envist allvar som kryddar många av hans insikter. »Som antroposof måste man åtminstone ställa frågan: vad vet han om elektricitet?«

B.F.: Steiners intention var att tränga in under ytan av fenomenen till ett skikt där konstnär och betraktare både skapar och iakttar sig själv inom en tankeorganism av samtidighet och fördjupning. Kanske är den goetheanistiska fenomenologin också en hjälp att genomskåda elektronikens magi?

Goethe var en jordnära, lekfull person, ingen styvbent akademiker och konstruktör. Han hade en djupt intuitiv kunskap om seende när han använde uttrycket fängslade sinnesorgan. I en vers har han en gång uttryckt att »dumheter ställda för ögat har ett magiskt krav, emedan de fängslar sinnet, blir anden slav«. Man förblir slav därför att det inte finns något där som leder upplevelsen utöver det sinnliga.

»Som antroposof ställs man inför frågan om valet: Vad är det man förbinder sig med? Vad vill man ställa in i världen som en realitet? Jag brukar säga att det finns två kulturströmningar. Den ena härstammar från Thomas Alva Edison, här gillar man att trycka på knappar. Den andra följer Frans av Assisi, där hjälper man till att reparera de skador som dessa uppfinningar har varit upphov till. Ibland är allegorier bättre än sofistikerade begrepp: Att hjälpa utan uppfordran, att vara den stora anonyma hjälparen, det är vad det handlar om.« ●

* 1) Se boken Karl Schultz-Köln; »Bildens yta som kunskapsfält«, Antroposofiska bokförlaget, 1999.

* 2) Konstverk av Andy Warhol gestaltat som en kollektion lådor, där *Brillo*, det amerikanska varumärket för en förpackning med stålull, är tryckt med serigrafi på framsidan.

SHAKESPEARE OCH ROSENKORSRÖRELSEN

FORUM återvänder här till temat rosenkorsrörelsen som belystes under det gångna året (2011-2 och 2011-3). Denna gång skildras den i Göran Fants nyskrivna studie där dess förhållande till William Shakespeares verk hamnar i fokus.

TEXT
Göran Fant

ILLUSTRATIONER
Karin Cyrén

Christian Rosencreutz är en central gestalt i antroposofins historia. Under den teosofiska fasen kallar Rudolf Steiner sin egen, från den traditionella teosofin avvikande, inriktning för en rosencreutzisk väg. Han gör en egen gestaltning av en sådan, men den sägs vara baserad på den historiska strömning som bär Christian Rosencreutz namn. Avsikten med det följande är att försöka klarlägga omständigheterna och idéerna i de första framträdandena av rosencreutzrörelsen.

Låt mig utgå från den fascinerande gåtan kring författaren till det allra första kända dokumentet om Christian Rosencreutz (CR). Valentin Andreae var endast nitton år när han 1605 skrev den ytterst märkliga initiationsskildringen om Christian Rosencreutz´ alkemiska bröllop (*Chymische Hochzeit: Christiani Rosencreütz. Anno 1459*). Den trycktes först 11 år senare och hade då kompletterats av de två anonyma skrifterna *Fama Fraternitatis* (1615) och *Confessio Fraternitatis* (1616) som skildrar ett brödraskap grundat av CR. Det förvånande med *Det alkemiska bröllopet* är den djupa insikt i en andlig invigningsväg som texten avslöjar. Är den nittonårige Andreae, som ofta framkastats, i själva verket ett medium för högre individualiteter eller har han en-

dast skrivit av en förlaga från textens jagberättare, den mer än åttioårige CR som dött över hundra år tidigare? Även om *Det alkemiska bröllopet* länge funnits på svenska och för något år sedan publicerats i en ny översättning följer nu en översikt över verket.

Christian Rosencreutz berättar i jagform om en märklig upplevelse han har i hög ålder. Under sju dagar år 1459, i sju steg, utspelas hans besök på ett avlägset slott där ett i sanning blodigt och sällsamt »bröllop« firas. Här följer en kort beskrivning av de sju stegen.

Första dagen: Kallelsen (Tribulatio: storm, rädsla)

På påskaftonen sitter han och »tillreder ett påskalamm i sitt hjärta«. En häftig storm skakar berget där hans lilla hus ligger. En härold i form av en skön, bevingad kvinnogestalt i himmelsblå klädnad med gyllene stjärnor står plötsligt bakom honom: »*ein schön Weibsbild deren Kleid gantz blaw, vnd mit gulden Sternen, wie der Himmel, zierlich versetzt gewesen*«.

När hon fullgjort sin uppgift genom att överräcka ett brev blåser hon i en gyllene basun. Den dånar med sådan styrka att hela berget ekar därav och CR förlorar hörseln en hel kvart: Djävulen har ofta narrat honom, så försiktighet är av nöden. Men när han ser att brevets sigill bär den kristna inskriptionen **In hoc signo + vinces** (**I detta tecken skall du segra**) förstår han att det måste vara sänt av goda makter. Han läser där en inbjudan till ett kungligt bröllop. Han förfäras, ty de ovärdiga som infinner sig kommer att råka illa ut. Är han en av dem? Alltså: han vill inte låta lura sig, prövar den inre upplevelsen och först därefter och efter en sträng självrannsakan beslutar han att i ödmjukhet hörsamma kallelsen. Att han redan för sju år sedan fått höra om bröllopet stärker honom, och hans flitiga beräkningar av planeternas gång har bekräftat att det nu är tid (»*in fleissiger nachrechnung vnd Calculation meiner annotierten Planeten*«).

Han gör i ordning sin vita linnerock, omgärdar sig med ett blodrött band i korsform. På hatten sätter han fyra rosor, likså i korsform. Färdkosten är bröd, salt och vatten.

Andra dagen: Vägen till slottet (Proiectio)

I ett strålande värväder, beledsagad av fåglasång beger han sig på väg. Ur sin glädje sjunger han med hög röst en sång: »*Frew dich du liebes Vöglein*

Dein schöpffer hoch zu loben…« /Gläd dig du kära lilla fågel/ och prisa högt din skapare. Vandringen är farofylld, och först sent, just när slottet skall stängas för natten, anländer han. Blir väl

emottagen, hans färdkost hjälper honom förbi vägens hinder och svårigheter.

Tredje dagen: Vägningsceremonin (Urvalet, Preparatio?)

Många gäster har kommit till bröllopet och nu prövas de. De vägs med sju olika vikter. Av sammanhanget framgår tydligt att det handlar om den klassiska morallärans sju dygder, de fyra kardinaldygderna och de tre kristna dygderna: Tapperhet, vishet, rättvisa, jämvikt, tro, hopp och kärlek. (det är lätt att visa att det inte handlar om de sju fria konsterna). Mycket få visar sig värdiga, endast åtta, alla de andra avvisas, några skrävlande charlataner på ett mycket skymfligt sätt. Men CR hyllas som den framgångsrikaste. Han får välja en ytterligare bröllopsgäst, så det blir inalles endast nio kvar av den myllrande skaran (»Många äro kallade men få äro utvalda«) och delta i själva bröllopet.

Fjärde dagen: Den mystika döden (Mortificatio och Albedo Nigredo)

De nio får delta i en skrämmande ceremoni när deras värdar, tre kungapar halshuggs och läggs i kistor. I början är de klädda i vitt (alkemins albedo), men så ikläds de helt svarta kläder (nigredo). På natten ser CR (han är den ende som har sitt rum mot havet) hur kistorna i sex båtar var och en med ett ljus färdas bort över vattnet.

Femte dagen: Havsresan till berget Olympus (Sollutio)

Nu reser de nio bröllopsgästerna i en högtidlig flotta med många fartyg, omgivna av najader och tritoner som besjunger kärleken. Målet är en avlägsen ö, Olympos. Där går de in i ett högt torn för att genomföra det Stora Verket, Opus Magnum, den alkemisk process. Stoffen samlas och beredningen iordningställs.

Sjätte dagen: Magnum Opus: Homunculus, Kungens och Drottningens återkomst (Proiectio)

Den alkemiska processen genomförs steg för steg i sju stadier, var och en på sin egen våning i tornet.

- I en proiectio bereds en substans
- Ur denna uppstår en vit fågel, en Fenix, Albedo
- Dess blod framträder, Rubedo
- Den bränns till aska, Nigredo
- nu en lösning, Sollutio
- Förtätas till en Coagula
- Till slut kommer ur substansen två sköna, men än livlösa varelser, en ny Proiectio

Men för att själ och liv skall återuppstå behövs ytterligare ett stadium. Detta varseblivs endast av CR själv, som så att säga uppnår ett åttonde stadium. Musiken spelar här en avgörande

roll: en basun sätts i de båda gestalternas munnar, genom den sänds tre gånger för var och en av dem, en eldstråle ner genom rören så att själen i sin trefaldighet kan uppfylla dem. Först nu får de sitt liv. Först efter detta förverkligas återuppståndelsen, den nya födelsen. Maken och makan, Sponsus et Sponsa, den unge Kungen och Drottningen återvänden från döden. Verket är fullbordat.

Sjunde dagen: Återresan till slottet, kröning, hyllning av den nu initierade Christian Rosencreutz och hans åtta medvandrare.

I en praktfull parad seglar båtar tillbaka till Slottet. CR hyllas och tackas särskilt av den återuppståndne kungen som vördnadsfullt kallar honom sin far. Men utan sin egen förskyllan, aningslöst ditledd av sin page, har CR också kommit nära och betraktat den nakna Venus. Han har därigenom brutit ett strängt tabu. Straffet blir att han måste avlösa den förre portvakten och stanna på slottet. Likväl återvänder han hem. Hur detta är möjligt återkommer jag till. Momenten i den klassiska alkemins Magnum Opus, framställningen av Quinta Essentia, den process vars inre mål var en andlig initiation (endast i vulgära sammanhang tillverkning av guld) formulerades under femtonhundratalet i en mängd olika skrifter, bl a av Paracelsus. Så här kunde det beskrivas (med olika varianter):

- Distillation (distillatio)
- Solution (Solutio)
- Puetrefication.Putreficatio
- Nigredo (Det svarta stadiet
- Albedo (Det vita stadiet)
- Rubedo (Det röda)
- Mortificatio (symbolisk död)
- Fermentatio (befästande)
- Projectio (det återuppståndna jaget)
-

Shakespeare och Rosencreutzarrörelsen

En intressant hypotes framförs av idéhistorikern Paul Arnold i hans *L'ésotérisme de Shakespeare* (1955). Han visar övertygande hur kretsen av författare och framstående kulturpersoner som under slutet av 1500-talet träffades på The Mermaid Tavern i London utvecklade ett djupt intresse för mystik och alkemi. Till kretsen hörde utom Shakespeare den framstående sjöfararen, upptäcktsreanden m m Walther Raleigh, dramatikern Christian Marlowe (som bl a skrev ett Faustdrama) och diktaren och officeren Edmund Spenser. Den sistnämnde publicerade 1590 ett episkt diktverk, *The Faerie Queene* (Älvdrottningen). Här

hittar han märkliga överensstämmelser med Andreaes femton år senare skrivna Chymische Hochzeit. Det gäller särskilt initiationsförloppet men också detaljer i handlingen.

Ännu mer övertygande är hans påpekande av att viktiga motiv i några av Shakespeares dramer i mycket erinrar om Chymische Hochzeit. Shakespeare tillhörde också kretsen på The Mermaid. Exempelvis skildras återuppståndelsen av drottningen Hermione i *A Winters Tale* (sista akten) med musik på ett sätt som i många detaljer överensstämmer med uppväckandet under sjätte dagen i Det alkemiska bröllopet.

Men *The Tempest* (Stormen) är det drama som tydligast gestaltar en mystik, alkemisk, initiationsliknande process som kulminerar i ett slags alkemiskt bröllop. Skeppet som förliser genom den av Prospero genom luftanden Ariel skapade stormen tvingar ner människorna från kungariket Neapel och hertigdömet Milano ner i det salta havet, de utsätts för dödsångest och förtvivlan. Det är det första stadiet i den alkemiska, magiska återfödelsen genom saltprocess och dödsupplevelse. Mortificatio, Trebulatio. Prospero vill återskapa ordning, återfå det hertigdöme som orättfärdigt berövats honom av brodern Antonio. Ariel sänker männen i sömn, men väcker dem i tid just när Antonio och Sebastian vill döda Neapels kung Alonso. Attentatet upptäcks. Som en harpya, en tröskelväktare. ställer han dem skoningslöst inför deras brottslighet: »*You are three men of Sin…*«.

Kungasonen Ferdinand däremot förs av ljuv musik, också den framförd av Ariel till Properos dotter Miranda. De bägge unga förälskar sig genast i varandra, men Prospero ser till att Ferdinand först skall visa sig värdig innan han kan förenas med Miranda i ett Heligt Bröllop. Tidpunkten är vald efter en stjärna som visar att en ny tidsålder skall inledas. Mirandas namn är förknippat med denna nya underbara tidsålder »Sextae Aetatis Miranda« (den sjätte tidsålderns under). Höjdpunkten i dramat kommer när de två unga möter männen från fastlandet. De spelar schack med varandra (djupt symboliskt, ty det handlar om spelet med de makter som styr världen) och Mirandas berömda replik återspeglar det som skall komma. Hon har vuxit upp tillsammans med sin far på den isolerade ön. Nu ser hon en stor samling ädla människor framför sig: »*O Brave new world / That has such people in't!*« Med hjälp av Ariel och sen hemlighetsfulla öns magi har Kungaparet, Sponsus et Sponsa så att säga uppstått ur vågorna och havet. Projektionen har förverkligats. Men målet är förstås att den nya världen skall förverkligas. Alla lämnar ön, Prospero tar av sig besvärjarens mantel och ger Ariel fri: »*My Ariel, /…/ To the elements. / Be free and fare thou well*«.

Allt är nu berett för en nya historisk epok. Det är Prospero som, med sin sällsamma magi och Ariel, har skapat förutsättningar för denna sköna

ny värld som skall styras med förnuft och visdom av det nya kungaparet. Men i sin epilog som också är Shakespeares farväl till de millioner som ser hans dramer överlämnar Prospero till åhörarna goda vilja om hans ädla avsikter skall förverkligas.

Mystens återvändande till verkligheten.

Också Det alkemiska bröllopet slutar med att CR återvänder till sin vanliga existens. Slutformuleringen (den nya svenska översättningen är lite förvillande här) är paradoxal:

»Hie manglen vngefehr zwey quart Bletlein, vnd ist er (*Autor huius*) da er vermeint er muste morgens Thorhüter sein, heimkommen.«

Ordagrant: »*Här felas ungefär två sidor i kvartoformat, och i tron att han dagen efter måste vara dörrväktare, har han (författaren till detta) kommit hem*« Det har spekulerats mycket om denna motsägelse. För min del ansluter jag mig till en mycket enkel tolkning. Berättelsen börjar med en inre upplevelse: berättarjaget CR samtalar på påskaftonen med sin Skapare i ödmjuk bön. Den viktiga randanmärkningen här betonar: »*Författarens meditation*«. (det är beklagligt att originaltextens upplysande och strukturerande randanmärkningar fattas såväl i den nya svenska som i de flesta andra översättningar). Det är följaktligen rimligt att se allt det följande som en lång, initiatorisk meditativ upplevelse. Den innesluter det tabuerade mötet med den nakna Venus och straffet härför. Men berikad med denna initiation, i insikt om att han är bunden till uppgiften att tjäna den heliga orten, återvänder CR till sin verklighet för att fortsätta sitt liv i mänsklighetens tjänst. På samma sätt som den antroposofiska initiationens kärna är att i det yttre livet föra in erfarenheten av det andliga i världsalltet till det andliga i människan.

Fanns Broder Christian Rosencreutz i den historiska verkligheten?

Finns det någon autenticitet i Det alkemiska bröllopet? Har CR verkligen levat? Låt oss då hypotetiskt utgå ifrån att den allmänt accepterade tillkomsthistorien är korrekt. Andreae skriver alltså Det alkemiska bröllopet 1605. Det finns andra uppgifter, men argumenten för denna datering är övertygande. Han är då som nämnts bara 19 år. Texten cirkulerar så i avskrifter fram till 1616 då den trycks, men utan att Andreaes namn nämns, vare sig på titelsidan eller inne i texten. Men han har tagit på sig författarskapet senare och detta har inte dragits i tvivelsmål. 1615 har då *Fama Fraternitatis* kommit, också den anonym. Den innehåller en skildring av CR:s liv som skall ha utspelats 1378 – 1484. 1459 när han deltog i det alkemiska bröllopet skulle han alltså ha varit 81 år gammal. Fama skildrar

också det brödraskap som CR skall ha grundat och nämner Paracelsus som en betydande gestalt som visserligen aldrig var medlem i brödraskapet men som ändå verkade i dess anda.

Paul Arnolds bok om *Shakespeares Esoterism* lanserar som nämnts tesen att innehållet i Andreaes skildring skulle vara bekant i England redan innan boken skrevs, särskilt i kretsen på The Mermaids Tavern. Utöver att detta ger en fruktbar infallsvinkel till några av Shakespeares mest spelade dramer öppnar det för att Andreae »endast« skulle ha skrivit ner något redan bekant. Han har gestaltat det i sitt eget språk – de inspirerade dikter som ingår i skildringen torde i varje fall vara av hans hand – men grundinnehållet skulle kunna vara givet på förhand. Valentin Andreae var inte vilken ung student som helst. Hans far var kyrklig dignitär på hög nivå men också djupt engagerad i alkemi. Det lilla vi vet om hans barn- och ungdom visar att han tidigt skaffade sig en synnerligen omfattande beläsenhet i skilda ämnen. Även om protestantisk, existentiell teologi stod i centrum för hans livssyn hade han också en bred, allmän bildningstörst.

Det finns ingenting osannolikt i att en intellektuellt brådmogen, andligt avancerad yngling skulle ha kunnat gestalta antingen en spirituell nedteckning av ett i muntlig tradition förefintligt stoff eller själv, ur konstnärlig fantasi och astrologisk beläsenhet, diktat den sällsamma texten. Han har rört vid något som starkt levde i tidsstämningen och med genial insikt skapat ett verk som levat vidare genom århundradena och fascinerat stora andar som Leibnitz och Goethe.

Att han senare tar avstånd från sitt verk och betraktar den som ett slags ungdomssynd tar inte bort något av dess värde. Snarare stärker det känslan av att han inspirerats av krafter som är större än han själv, något som gäller många konstnärer.

När det gäller Rudolf Steiners ställningstaganden för att CR verkligen har levat måste vi menar jag, som sanna antroposofer och trogna honom, underkasta dessa samma prövning som allt annat i antroposofin. Med respekt, men också med vaken uppmärksamhet. Det är då uppenbart att det å ena sidan varken finns något osannolikt i eller å den andra inte heller något dokumentariskt stöd för CR:s historiska realitet. Samma sak gäller om det brödraskap som skildras i *Fama*.

Man kan dock fråga sig hur viktigt detta egentligen är? Det väsentliga är att de här texterna existerar, att de fortfarande kan tala till oss och inspirera till inre aktivitet, till fördjupad insikt om att återfödelsen kommer ur en mystik dödsupplevelse. Och att ett av världslitteraturens oomtvistat mest betydande dramer inspirerats av samma initiatoriska strömning. ●

AD HOC

Den 23-25 mars 2012 ägde Antroposofiska Sällskapets påskmöte rum med titeln »Att vara mysterieelev – en inre väg i förvandling«. Till mötet hörde framförandet av bilder ur Rudolf Steiners mysteriedramer, föredrag och samtal. Ulrike von Schoultz och Hans Lindmark ger här sina reflektioner kring händelsen.

TEXT
Ulrike von Schoultz

FOTO
Mats-Ola Ohlsson

Det började med Mikaelimötet 2010 med temat: »Ur intet söka alltet«. Bilder ur Rudolf Steiners första mysteriedrama ledde här omedelbart och konkret in i människosjälen vid tröskeln till ett nytt medvetande. Och så fortsatte dramaarbetet vintermötet 2011 med mötestemat »Mänskligheten vid tröskeln—livskriser som mysteriedramatik«. På Mikaelimötet 2011 uppfördes den 8:e bilden ur första dramat och temat var: »Den nya yogaviljan och ljusandningen«.

Och så kom Påskmötet 2012 med temat: »att vara mysterieelev- en inre väg i förvandling«. Även detta tema hade vuxit fram ur en fortsatt fördjupning i dramerna.

En scen ur fjärde dramat utspelar sig i ett egyptiskt tempelrum ca 1300 före Kristus där en invigning skall genomföras. Här upplever man vilken genomgripande förändring mänskligheten har genomgått i sin andliga strävan från denna epok fram till vår tids starka individualisering i människans andliga sökande. Och just denna scen var inledningen till påskmötets tema.

Hans Lindmark hade under flera år övat talgestaltning med en grupp människor. Och nu blev många tillfrågade av honom om att medverka. Det blev trettiotre människor som var engagerade i det som skulle avspela sig på scenen.

Alla medverkande är yrkesverksamma människor som har »fullt upp«. Så det var inte speciellt lätt att samlas till repetitionerna. Men enskilt och i små grupper pågick arbetet under lång tid. Och generalrepetitionen ägde rum precis innan föreställningen skulle vara.

Hans Lindmarks mejl inför händelsen började med: »Hej alla bärare av hopfullt ljus! Nu är vi snart framme där illusion blir verklighet...«

Alla som deltog gav »det bästa« som var och en kunde ge. Alla ställde sig in i en händelse som ville bli verklighet. Anden som rådde var mysteriedramernas. Den var närvarande.

Michael Debus' föredrag öppnade, belyste och fördjupade skolningsvägen genom tiderna.

Och vi som fick medverka är tacksamma för det vi har varit med om.

Om den goda stjärnan lyser framöver så ses vi till fortsatt fördjupningsarbete med dramerna den femte till åttonde augusti 2013 på Kulturhuset i Ytterjärna. Boka den tiden om du vill vara med. ●

OM MYSTERIEDRAMATS MYSTERIUM

TEXT
Hans Lindmark

FOTO
Mats-Ola Ohlsson

När en diktare vill närma sig, kanske »förklara«, språkets ursprung eller väsen, så gör han/hon det helt säkert med en annan ansats och bakgrund än språkforskaren. Varje människa har sitt speciella och unika förhållande till språket, diktaren har dessutom sitt eget credo till det, som gör honom till en representant för dess skapande krafter. Forskaren erkänner sig förstås till ett sanningsperspektiv av vad språket och dess ursprung är. Men de griper också in i varandras olika fält då och då.

Intressant är att ta del av den ryska diktaren Olga Sedakovas tankar och iakttagelser som hon framställer dem i en essä som publicerades i DN den 20 april i år i samband med hennes besök i Stockholm då. »Dikten är besläktad med barnets joller« är överskriften. Att se orden som ett slags teckenkoder för tanke/föreställningssammanhang är inte främmande för oss människor av idag, men Olga Sedakova visar på en annan sida av ordet, nämligen ljudet. Det är ju där vi börjar som barn och häpnar och undrar hur dessa ljud kan stå i kontakt med verkligheten: hur sanden rinner mellan fingrarna eller vattnet porlar kring fötterna. I ljudet är språket självt ett ting och inte bara »ett system av beteckningar på ting«. Det får något ogenomträngligt och vi rör oss på dess yta som på fasta jorden och uträttar våra språkliga sysslor. Men tränger vi igenom denna yta »börjar vi sjunka (d.v.s. blir en smula poeter – eller filosofer)«. Vi kan genom hennes betraktelse i språket se både en förmedlare av ting och ett ting i sig själv och i det senare en både uppenbar och dold skaparkraft. Språket - ett verktyg för forskaren och material för konstnären.

Rudolf Steiner framträdde ju först som forskare, förmedlare av andliga sammanhang, men var samtidigt klart medveten om att det finns begränsningar i detta framställningssätt och steg därför med konsekvent kraft in i den sceniskt dramatiska framställningen av andliga och karmiska sammanhang. Mysteriedramerna blev till. Dessa mysteriedramer är «språkdramer«, men som sådana uppenbarande den »ljudliga« närvaron av språket. Språkets mysteriesida ligger i materialet, ljudet, och genom att låta texterna ljuda – klinga – synas blir mysteriet närvarande på ett mer omfattande sätt än om de enbart läses tyst i kammaren.

Om de gamla egyptiska hieroglyferna kan sägas att de betyder, antyder

och döljer på en och samma gång. Där finns en klar betydelse (som gör att man kan »läsa« dem), men där finns också i utförandet en mer hemlighetsfull-konstfull dimension (de antyder något), och så finns där en symbolisk kraft som verkar på ett ännu djupare plan. Detta finns i språket som sådant ännu i dag, åtminstone som möjlighet, och denna möjlighet har Rudolf Steiner tagit vara på, inte bara i mysteriedramerna utan i hela sitt dikt/språkskapande och även tydligt i sina talövningar för lärare och talgestaltare, där vi uppmanas att väcka just *ljudförnimmelsen* i talet.

Detta är tankar och erfarenheter som nått mig i arbetet den senaste tiden med dessa mysteriedramer. Det är till detta en välgörande berikning att få en sådan hjälp till »förståelse« av dramernas väv av sammanhang som Michael Debus kunde ge oss. Och tack alla ni som ställt er till förfogande som material, som ljud och därmed uppenbarare av mysteriet i mysteriedramat! ●

Fotnot: Olga Sedakova, poet, översättare och filolog, har på W&W nyligen (2012) utkommit med diktsamlingen »Portar.Fönster.Valv« i översättning och urval av Mikael Nydahl.

BEN-AHARON I JÄRNA

»20 hundratalets Kristushändelse« var titeln på föredrags- och arbetssammankomster med Yeshayahu Ben-Aharon som arrangerats i samarbete med Antroposofiska Sällskapet på olika orter i landet under februari och mars 2012. Arbetet går även under namnet »Global School«. Bjarne Edberg berättar.

TEXT
Bjarne Edberg

FOTO
Porträtt av Yeshayahu Ben-Aharon, fotograf okänd

Yeshayahu Ben-Aharon (YBA) är författare till boken *1900-talets andliga händelse* (Antroposofiska Bokförlaget 2000). Likheten med titeln till föredragsserien ville visa på en viss kontinuitet. Men det blev samtidigt tydligt att arbetet gick ut på att visa på det nya och helt annorlunda som människor konfronteras med och utmanas av i det som nu är aktuellt.

Under 1900-talet blev den stora Kristushändelsen i det eteriska, som Rudolf Steiner talade så mycket om och YBA beskrev som en imagination, trots allt glömd, gömd och vänd till sin absoluta motsats på det fysiska planet. I stället för att uppmärksamma den sublima uppenbarelsen av mänsklighetens sanna väsen, splittrades vi och konstruerade GULAG, utrotningsläger och atombomber som tillsammans med världskriget utgjorde det mest människoförstörande maskineri som någonsin opererat på vår jord.

YBA beskrev sin vidare forskning i en egen sammanfattning av sina föredrag:

»Under 80- och 90-talen i det förra århundradet försökte jag, med hjälp av andevetenskapens metoder och verktyg undersöka vad som hänt med mänsklighetens Själv, Kristus, under 19hundratalet. Jag kände att jag behövde bryta igenom betydande hinder och svårigheter för att över huvudtaget finna mänsklighetens Själv… Den mänskliga historien under förra århundradet omgav och täckte mänsklighetssjälvets Händelse med tjocka murar av högst aggressiva destruktionskrafter. Och när man så nådde målet och stod inför Mänsklighetssjälvet upptäckte man i vilken hög grad detta Själv, vår sanna mänsklighet, är skadat; ja, nästan förlamat. Det kan sägas, att i motsats till ens förväntningar; man kommer ju för tröst och läkedom men upptäcker att man själv behövde agera läkare och tröstare…

Den goda nyheten är att i dag blir man varse att Mänsklighetssjälvet har fått en ny aura. När vi letar efter dennas ursprung finner vi att människor har börjat vakna upp som ett resultat av 19hundratalets katastrofer. Denna aura är ett uttryck för oräkneliga människors goda verk på jorden sedan förra seklets 60-tal… Man får mod att förbereda de mänskliga förmågor som behövs inför den kommande stora utmaningen för mänskligheten genom 20hundratalets Händelse. Det är förvisso en allvarlig utsikt i vår

tid, att det högsta goda som uppenbaras kan krängas om till sin raka motsats om det inte blir sett, gripet, förstått och använt fullt medvetet, samtidigt som uppenbarelsen äger tid och rum.«

YBA beskrev denna utmaning vidare: »Inför 20hundratalets Händelse – Om vi betänker denna vår tids egenskap och förra århundradets historia följer att vi blir medvetna om den verkliga utmaning som möter oss i detta 21sta århundrade. Jag vill uttrycka utmaningen så här:

Kan vi vara förberedda i framtiden och gripa Händelsen när den närmar sig och medan den tilldrar sig och inte först efter dess omkrängning och de katastrofer som omkrängningen leder till? (Kan vi bli medvetna om Händelsen i realtid och aktualisera den helt medvetet medan den händer, eller ska vi än en gång vakna först när vi upplevt de plågsamma resultaten av dess motsats?) Är det ens möjligt att i det här århundradet vara blind i realtiden för att vakna upp efteråt, som det skedde i det förra århundradet.

De krafter som strålar och strömmar in i nuet från framtiden har sitt centrum i ett tidsläge under de närmaste årtiondena. Det är 20hundratalets kommande Kristushändelse; ett nytt mäktigt skapande uttryck

för mänsklighetens sanna själv… Vi bör förbereda oss medvetet under de närmaste åren och årtiondena, för att inte samma försummelse och motsats ska upprepas.

2 workshops: Arbetet växlade mellan små grupper på 1, 2 eller 3 personer och plenum med alla deltagare. Övningsmomenten skedde i de små grupperna och erfarenheterna samlades sedan gemensamt. Först gällde det att i mötet med ett enkelt vardagsföremål, t.ex. en penna, göra sig medveten om sina egna tankar, känslor, önskningar och viljemässiga reaktioner i den enkla situationen. Man skulle skriva ner allt som man verkligen upplevde. Med hjälp av sina anteckningar fick man försöka beskriva sin upplevelse i mötet med pennan för en annan deltagare. Sedan skulle denna kommentera, karakterisera mitt sätt. På den vägen kan man lära känna sitt eget reaktionsmönster, sitt eget sätt att vara »jag«, alltså egot. Kunskapen om det egna egot är ju en förutsättning för att reducera det i mötet med den/det andra. Att världen är maja beror på att vi ständigt ställer vårt eget ego i vägen för den sanna verkligheten och den verkliga sanningen. Vi kommer inte ut ur vår fysiska »låda«. Vi finner inte flyktlinjerna ut i det ickeorganiska livet där allting är Händelse.

Nästa övning handlade om egna biografiska händelser. Två och två berättade man något som varit viktigt i livet och sedan bad man den andra att tyda meningen med det upplevda. Det är ju i det mellanmänskliga framförallt som vi innerst inne vill komma ut ur lådan!

Därefter gällde det att i en trekant berätta vilket mål eller ideal man vill verka för i framtiden. Sedan fick man försöka föreställa sig vart man borde ha kommit om 10 år med den saken. Till sist fick man säga vad man då måste göra i morgon och övermorgon. Det gäller alltså att bjuda in framtidens energi och möjligheter eftersom allt gammalt, alla traditioner, ideologier o.s.v. har förlorat sin aktualitet för det sant mänskliga. Den teknologiska, ekonomiska och naturvetenskapliga tillväxten accelererar visserligen fortfarande, men där finns inga mänskliga mål och ideal. Därför är det så angeläget att några individer sätter i gång med att utveckla de förmågor som gör det möjligt att stå redo inför 20 hundratalets Kristushändelse.

Det var ju många nya och överraskande motiv som vi fick möta under de intensiva dagarna, och det var många som upplevde att en fortsättning är verkligt önskvärd. ●

NÄRVARO I RIO+20

Nordiska Ministerrådet har bjudit in BERAS projektet som deltagare i FN konferensen om hållbar utveckling, Rio+20, som hålls i Rio de Janeiro i juni. I fokus står det exempel på ekologiskt kretsloppssamhälle för lantbruk och mat som genom många år har utvecklas i Järna, kombinerat med det på senare tid direkta samarbetet med Södertälje kommun och Södertörns Högskola. Med inspiration från Järna/Södertälje etableras Ekologiska Kretsloppssamhällen – Sustainable Food Societies - i samtliga länder runt Östersjön. Med den ekologiska kretsloppsgården i centrum byggs varje samhälle upp efter sina egna förutsättningar och möjligheter och kompletterar på så vis varandra i det internationella nätverk som byggs upp. ●

RIO+20
United Nations Conference
on Sustainable Development

Rio+20 – the short name for the United Nations Conference on Sustainable Development to take place in Rio de Janeiro, Brazil, in June 2012.
Twenty years after the 1992 Earth Summit in Rio, where countries adopted Agenda 21 – a blueprint to rethink economic growth, advance social equity and ensure environmental protection – the UN is again bringing together governments, international institutions and major groups to agree on a range of smart measures that can reduce poverty while promoting decent jobs, clean energy and a more sustainable and fair use of resources.
Rio+20 is a chance to move away from business- as-usual and to act to end poverty, address environmental destruction and build a bridge to the future.
The Rio+20 Conference It is envisaged as a Conference at the highest possible level, including Heads of State and Government or other representatives. The Conference will result in a focused political document.

TEXT
Jostein Hertwig

SOLIDARISK EKONOMI

Den 19-20 april 2012 ägde en konferens rum på Kulturhuset i Ytterjärna med titeln »Människan i förhållande till jorden, maten, havet och klimatet«. I programmet ingick seminarier, workshops, föredrag och en minimässa. Arrangörer var Antroposofiska Sällskapet, Södertälje Kommun, BERAS, Ekobanken, Rudolf Steinerhögskolan, Föreningen SOFIA, Medarbetarförbundet och Huvudmannaförbundet. FORUM återger här ett av bidragen under konferensen. Annika Laurén är VD för Ekobanken.

TEXT
Annika Laurén

FOTO
Mats-Ola Ohlsson

Ekonomi och solidaritet – en ovanlig ordkombination i vår tid. Ordet solidaritet kommer av latinets solidum som betyder hela summan, kapitalet. Betydelsen är att i egenskap av del av en grupp verka hänsynsfullt utan egenintresse för denna grupps bästa.

Ordet ekonomi kommer från det grekiska *oikos* som betyder hus och *nomos* som betyder lag. Ekonomi är läran om hushållande med resurser i ett tillstånd av knapphet.

Vad är då solidariteten; hela kapitalet? Det menar jag är jordklotet, vår planet och naturen med levande tillgångar i form av jord eller mineraler, vatten, luft, växter, djur och människor. Och dessutom den flödande solen som tillför värme och energi. Det finns egentligen inte något tillstånd av knapphet i allt detta som gör att man skulle behöva lägga till begreppet ekonomi.

Begränsningen som gör att vi måste ägna oss åt ekonomi, hushållande, ligger i vår egen mänskliga natur. Vi skulle kunna vara noggrannare med:

- mineralerna – det finns de som kommer att vara slut om någon generation
- med den bördiga matjorden – den utarmas svårt av kemikaliejordbruket
- med skogarna som kunde vara livsmiljöer i stället för trädplantager
- med vattnet – vi vet alla hur dricksvattenbristen brer ut sig i världen
- med djuren – vi låter dem födas upp i djurfabriker och lida under onaturliga förhållanden
- med varandra – vi är ännu så osmarta att vi inte ser till att t ex handelsavtalen ger möjligheter till alla länder att utveckla sin ekonomi. Vilket slöseri med mänskliga begåvningar att hålla människor nere i fattigdom så att de inte kan bidra till utvecklingen, utan måste tillbringa hela sina liv med att få tag i mat för dagen!

Pär Granstedt omgiven av konferensdeltagare

Det är inte vårt medvetande eller intelligens som det är fel på. Många kämpar på olika sätt för en bättre värld, politiskt, socialt eller i någon organisation. Vissa saker blir också bättre, men i de stora utmaningar som de nutida kriserna ställer oss, verkar det snarare gå bakåt totalt sett. För de flesta av oss är det här ingenting nytt, men det svåra är att veta vad man kan göra. Vi sitter där med vår insikt som kan få oss att må dåligt när vi tänker på hur det egentligen är jämfört med hur det borde vara. Jämfört med många andra så är vi här i Sverige en privilegierad skara, men det hjälps inte.

Problemet ligger i en annan del av den mänskliga naturen, nämligen egoismen. Det är en egenskap som vi har som en ryggsäck att släpa på och som vi försöker att inte låtsas om så mycket. Vi är ganska generade över den egenskapen. Men genom att arbeta med oss själva kan vi tygla vår egoism och förvandla den till en kraft som kan användas utifrån våra bättre insikter.

Egoism och pengar är väldigt lika varandra. Pengar är ett helt och hållet mänskligt medium som inte finns i naturen. Hur vi använder pengar – privat och gemensamt – är ett tydligt uttryck för hur långt vi lyckats förvandla vår egoism. Kan vi utsträcka vår egoism, genom ansvaret för våra pengar, längre än till den egna familjen? Klarar vi att t ex bygga ett nytt skolhus och finansiera det tillsammans med de andra föräldrarna i våra barns

skola? Vilket förhållande har vi till att betala skatt? Hur intresserade är vi att utnyttja våra demokratiska rättigheter att vara med och bestämma hur de gemensamma pengarna ska användas?

Egoismen behöver tyglas och förädlas, annars leder den till ett utarmat liv för den enskilde. Och om kapital och pengar från löpa fritt följer det sina egna lagbundenheter och verkar förstörande på sin omgivning och slutligen på sig själv. Kapital utan kontroll skapar utbredd fattigdom. I stället behöver vi se till att pengar och kapital verkar för och stödjer sådant som vi har insikt om att det är nödvändigt – utifrån solidariteten, det stora kapitalet. Och vi behöver koppla in ekonomin, hushållningen med naturens och människornas gemensamma resurser, till stöd för detta. Åtminstone tills vi lärt oss att arbeta med naturens kretslopp i stället för mot det.

Det finns många bra exempel på solidariskt arbete med gemensamma resurser. En kommun, t ex Södertälje kommun, är en sådan gemensam resurs. Fair Trade, Rättvis Handel, är ett annat exempel på hur man kan gå in i handelsförhållandena och se till att värdekedjan från råvaror till konsumenter är intelligent uppbyggd så att alla får del av värdeskapandet. Man kan göra det i form av en bank också. Ekobanken är ett verktyg för att arbeta med kapital för bestämda målsättningar. Genom att använda det verktyget för de pengar som man för ögonblicket inte behöver så kan man styra pengarna så de verkar för sådant som t ex ekologisk och biodynamisk odling, förnybar energi, idéburen pedagogik, rättvis handel och kultur. Det finns liknande banker i många länder och de växer.

EU-parlamentet bestämde i mitten av mars i år att den kooperativa och sociala ekonomin i Europa ska stärkas. De skriver, jag citerar lite fritt: »Ensidig jakt på egennytta genom ständigt större företag har skapat ohållbar ekonomi, ekologi och förstört sociala strukturer. Mot detta har kooperativ visat sig vara en positiv motkraft och de kooperativa företagen och bankerna har visat sig vara stabila företag i bankkrisen. [...] EU-parlamentet uppmanar kommissionen att utveckla instrument som underlättar för anställda och användare att äga kooperativ och medlemsstaterna uppmanas redogöra för hur de genom lagstiftning ska nå mål för en solidarisk ekonomi«.

Det här ser jag som ett positivt tecken! ●

NÄVARO I ALMEDALSVECKAN

DAG 1:
Måndag 2 juli kl 8.30 – 10.00

Kreativ mångfald med socialt ansvarstagande, inte bara vinstmaximering eller statsstyrning? Vi visar på problemen hur den kreativa mångfalden med idéburna initiativ kommer i kläm i en samhällsutveckling där vinstmaximering eller statsstyrning är det som förs fram. Genom några olika exempel vill vi visa på svårigheterna och utmaningarna för det idéburna i dagens situation.

Medverkande: *Moderator Pär Granstedt. Exempel från waldorfskolan med Britta Drakenberg (Waldorffederationen), waldorfförskolan med Geseke Lundgren(Waldorfförskolornas Samråd), det läkepedagogiska och socialterapeutiska arbetet med föräldrar från ILG samt med Paula H-Karlström (Förbundet Värna). Kommentarer från de politiska partierna.*

DAG 2:
Tisdag 3 juli kl 8.30 – 10.00

Spelregler för kreativ mångfald i socialt ansvarstagande! Vi tar upp hur idéburna verksamheter har problem att praktiskt genomföra sina idéer, om alternativa företagsformer och om möjligheter att tänka annorlunda när det handlar om lösningar för socialt, idéburet företagande.

Medverkande: *Inledning och återblick av dag 1, moderator Pär Granstedt. Diskussion med gruppledare från Socialutskottet och Utbildningsutskottet (moderaterna och socialdemokraterna). Kommentarer från andra partier. Hur reglerar ni detta politiskt? Deltagarna från dag 1 samt Ekobanken – en del av lösningen – med Annika Laurén.*

Ekobankens ytterligare programpunkter:

Tisdag kväll den 3 juli

Ekobanken medarrangerar *Ansvarsfullt mingel* i S:ta Clara klosterruin tillsammans med bl.a. Max Hamburgare och IOGT/NTO. Ekobanken medverkar under middagstid samma dag på ett seminarium om sociala arbetskooperativ tillsammans med Social Venture Network och Coompanion.

Onsdag kväll den 4 juli

Ekobanken bjuder in till seminarium tillsammans med Drömgården, Oikocredit, Invest in Change och Camino Live på Skonaren Vega nere i hamnen.

Den 2-3 juli 2012 genomför nätverket INSAM en aktion i form av två frukostseminarier under den traditionsenliga politiska Almedalsveckan på Gotland. Temat är: »Hur främjar vi kreativ mångfald inom allmännyttiga verksamheter?« Ekobanken närvarar dessutom i ytterligare några sammanhang under veckan. FORUM återger här programpunkterna.

Hur främjar vi kreativ mångfald inom allmännyttiga verksamheter? Svaret är varken vinstmaximering eller statsstyrning i företag. I två seminarier kommer nätverket INSAM att tillsammans med inbjudna politiker och andra gäster diskutera det tredje alternativet.

Plats: Café Amalia, Hästgatan 3 i Visby.

TEXT
Initiativkrets för antroposofisk samverkan (INSAM)
genom Pär Granstedt och Christer Gullberg

UTSTÄLLNING

TEXT OCH FOTO
Johannes Nilo

Nyktert och ändå med aktningsfull nyfikenhet, stilfullt, noga utforskat och väl planerat presenterar *Schweizerisches Architekturmuseum* i Basel (CH) den första Goetheanumbyggnaden och dess tillkomst. Fascinationen som utgår från detta byggprojekt undersöks i denna utställning för första gången så utförligt utanför antroposofiska kretsar. Och det är värt att notera att ett arkitekturmuseum, som uppfattar sig som »ledande institution för förmedling av samtida arkitektur i Schweiz«, tar upp detta snart 100 år gamla byggnadsprojekt, och därtill inte bara begränsar sig till arkitektur i snäv mening, utan i utvidgad bemärkelse gör bygget av en gemenskap till sitt kärntema. Både Hubertus Adam, utställningens konstnärlige ledare, och Philippe Bischof, chef för avdelningen för kultur i Basels stadsfullmäktige, understryker i sina öppningsanföranden utställningstitelns dubbeltydighet: *Der Bau einer Gemeinschaft*. Goetheanum – ett byggnadsverk som skapas av en gemenskap, och samtidigt ett byggnadsverk som först bygger gemenskap. Så förmedlas i utställningen vid sidan om en byggnadskrönika, ritningar, vykort, rikligt med fotografier och artefakter ur byggnadshistorien även generösa porträtt av enstaka människoöden som Carl Schmid-Curtius och Assja Turgenieff. ●

Hemsida:
www.sam-basel.org/home.html

Der Bau einer Gemeinschaft. Das erste Goetheanum in Fotos und Dokumenten. Schweizerisches Architekturmuseum, Basel, 28 april – 29 juli 2012.

MÄNNISKOVÄRDE

TEXT
Ole Harald Dahl

Bente Edlund
Kulturøyer
Antropos forlag
2010

Antroposofernas uppbyggnad av institutioner och »kulturöar« för människor med särskilda behov baserar sig på en särskild förståelse av vad en människa är. Utgångspunkten är uppfattningen att det finns en frisk kärna i alla människor, en kärna som det många gånger kan vara svårt att få syn på. Kärnan är det egentliga och innersta jaget i människonaturen. I den antroposofiska kulturen finns det en utbredd uppfattning om att detta innersta och egentliga jag reinkarnerar i upprepade liv på jorden. Detta inre eller högre jag bär på erfarenheter av tidigare inkarnationer, där det levt i personligheter som har verkat under tidigare århundraden och i andra kulturer och som i framtiden kommer att återvända i form av nya personligheter, av nya »klädnader«.

I den antroposofiska individualitets- och reinkarnationsförståelsen finns också en inlärnings- och utvecklingsförståelse inbakad. Tanken är att den enskilde kan övervinna sin personliga karma och skapa sociala nätverk, där kunskapsöverskott, empati och handlingskraft etableras och sedan kan sättas in för att tjäna mänsklighetens och jordens framtid. När människan går en sådan väg behöver hon många olika typer av erfarenheter och därför ser antroposofer det på följande sätt. Någon, som i ett liv står på barrikaderna och leder stora grupper av människor, kan senare reinkarnera som utvecklingshämmad, just för att den beträffade individen söker möjligheter till särskilda erfarenheter i en sådan svår inkarnation. Det kan också finnas inre, karmiska lagbundenheter som driver den beträffade in i en sådan inkarnation som »outvecklad«. Detta kan i sin tur bilda utgångspunkter för nya initiativ när den beträffade återvänder till jorden och handlar ur den grund de tidigare erfarenheterna har lagt.

Den som blir berörd av en sådan förståelse kommer att läsa Bente Edlunds bok med stort utbyte. Hon har å ena sidan granskat och skrivit historien om antroposofernas kamp mot rashygien, mot ekonomisk nedvärdering av »enfaldiga« människors värde och om hur »outvecklade« människor gömdes och därmed räddades undan de konkreta hoten om dråp och utplåning. Bente Edlund har lyft upp detta och skapat en historieskrivning när den är som bäst. En historieskrivning som också inkluderar problemställningar som vi i viss utsträckning även i vår tid står inne i. ●

ÖVERBRYGGANDE MOTSÄTTNINGAR

TEXT
Kristian Holmberg

Peter Heusser
Antroposophische Medizin und Wissenschaft.
Schattauer Verlag
2011

På ett mycket noggrant sätt beskriver professor Peter Heusser steg för steg hur man logiskt tänkande kan komma fram till ett synsätt där naturvetenskap och antroposofisk medicin kan förenas utan motsättning. Han visar på hur reduktionismen som grund för naturvetenskaplig förklaringsmodell innebär att man överallt strävar efter att finna en enkel molekylärkemisk förklaring till alla komplexa yttringar av liv, tankar, känslor, viljeimpulser och självmedveten introspektion. Därigenom reducerar man den komplexa verkligheten till något enkelt mekaniskt-matematiskt kemiskt samband.

Peter Heussers uttryckssätt präglas av att ordet »Geist« på tyska är mångtydigt (jämför engelskan: mind, spirit, ghost) och kan översättas med ande, kulturbärare, sinne, självmedvetet tänkande, kognitiva funktioner. För att ge en bild av några centrala tankegångar i boken återges här citat från sammanfattningen i kapitlet »Antroposofi som empirisk andevetenskap«.

»Även andra tänkare inom den centraleuropeiska kultur- och vetenskapshistorien har försökt finna vägen till att övervinna den angivna kunskapsgränsen. Redan J G Fichte (1762-1814), hade i sin vetenskapslära riktat uppmärksamheten på att i tänkandet uppträder inte bara abstrakta slutledningar (idéer, lagar), utan att också den *verksamma anden* är empiriskt upplevbar, nämligen i den av jaget producerade *tankeverksamheten.* Därmed börjar i tänkandet en högre, andlig form av åskådning. Schelling (1762-1854) och Novalis (1772-1801) fann att man i Fichtes mening måste lära sig att uppfatta också andra andliga fakta på samma sätt som det i sig tankeverksamma jaget: i sin absolut egna verksamhet. Rudolf Steiner (1862-1925) beskrev hur tänkandet som verksamhet, så som man annars använder sig av det i matematik och geometri, skulle kunna *förstärkas* genom systematiskt övande så att det kan uppnå förmågan att inte bara uppleva inom sig de kraftlösa abstrakta lagbundenheterna så som man gör i det vanliga tänkandet, utan också kunna *varsebli deras verkan*. Och andevetenskaplig *kunskap* skulle bara existera när den ickesinnliga verkan inte bara kunde *observeras* utan även dess lagbundenhet kunde *begripas*. I den meningen stödjer sig antroposofin som Rudolf Steiner menat den, på en utvidgning av den andliga varseblivningsförmågan och på överförandet av samma kunskapsprincip som gäller i den naturvetenskapliga antropologin till området för den ickesinnliga verkligheten. Detta är vad Steiner i långtgående överenstämmelse med sina föregångare, karakte-

riserar som empirisk andevetenskap och kallar för antroposofi. Vid sidan av den naturvetenskapliga kunskapen om de sinnliga föremålen, skildrar Steiner tre nivåer av andevetenskapligt kunskapande, som motsvarar de till den fysiska kroppen tre tillkommande högre organisationsskikten hos människan: Liv, själ och ande (jag). Med sina fyra organisationsskikt är människan också besläktad med de andra naturrikena: mineralriket (substanser), växter (liv), djur (själ) och människa (ande).« [s. 209]

Vidare heter det [s. 213]: »I denna [komplementära] mening finns ingen motsättning när det gäller fenomenologiskt beskrivna *fakta* mellan antroposofi och konventionell medicinsk antropologi. Men när det gäller *teoribildningen* finns en motsättning. Den *reduktionistiska* medicinteorin förklarar de friska och sjuka företeelserna hos livet, det själsliga och det medvetna hos människan som en *kausal verkan* av molekylers växelverkan. Den på empirisk fenomenologisk grundval byggda antropologin i Goethes, Troxlers, Franz Brentanos, Steiners, Nicolai Hartmanns och andras mening, finner de empiriskt framträdande fenomenen av helheter som kropp, liv, själ, och ande som ontologiskt (uppfattning om verkligheten) självständiga och låter specifika lagar verka i var och en av dem. Antroposofin undersöker empiriskt verkan av dessa lagar och kommer därigenom – som också på yttre, empiriskt sätt hos antropologin - till fyra klasser av kausalt verkande krafter eller kraftorganisationer.« Lite längre fram: »På motsvarande sätt kan sjukdomar vara fysiskt, eteriskt, själsligt eller andligt betingade. Denna uppfattning företräder ju idag på själsligt-medvetna området även den psykosomatiska medicinen, även om det ännu inte fört till att erkänna det själsligt-andliga som en verkande inre orsak [Adler, 2005]. De fysiska yttre orsakerna till sjukdom, som gifter, virus, bakterier osv. är med detta synsätt inga direkt verkande orsaker, med undantag för fysiskt-mekaniskt våldsverkan. I stället är de en yttre anledning till den i varje enskilt fall egna inre (adekvata eller inte) verkan av de beskrivna inre orsakerna.« […]

»På motsvarande sätt riktar sig terapin inte bara mot fysiska interaktioner på molekylär nivå, i den mening som de idag använda modellföreställningarna om verksamt ämne- receptor- relation, utan på differentierade verkningar av lagar och krafter hos livet, det själsliga och det andliga. Därigenom uppfattas en tillförd substans inte som ansvarig för en verkningsmekanism i organismen, utan som igångsättare av egenverkningar och krafter hos fysisk, eterisk, astral eller jag-organisation eller deras samverkan i ett organ, eller i hela organismen. Den terapeutiska verksamheten hos en substans eller process bestäms alltså inte bara genom den fysiskt-kemiska verkan, som de har i laboratoriet, utan genom den relation som de har till krafter och lagar i fysisk, eterisk, astral eller jag-organisation«. ●

FRIA HÖGSKOLAN FÖR ANTROPOSOFI

Tidpunkter för klasstimmar och andra sammankomster hösten 2012 resp. våren 2013

HÖGSKOLEKRETSEN
Möts söndag 29 september och 11 november kl 14.00-17.30 i Järna.
Högskolemedlem som önskar delta i högskolekretsen kan anmäla det till Anna Hallström, Mats-Ola Ohlsson eller Dick Tibbling. Separat kallelse skickas ut.

KALMAR
Lördag 8 september, kl 9.00-11.45:
15:e klasstimmen, samtal.
Lördag 13 oktober, kl 9.00-11.45:
16:e klasstimmen, samtal.
Lördag 17 november, kl 9.00-11.45:
17:e klasstimmen, samtal.
Lördag 9 februari, kl 9.00-11.45:
18:e klasstimmen, samtal.
Lördag 9 mars, kl 9.00-11.45:
19:e klasstimmen, samtal.
Lördag 13 april, kl 9.00-11.45:
1:e klasstimmen, samtal.
Lokal: Kalmar Waldorfskola i eurytmirumet.
Klassansvariga: Britt-Mari Skeppstedt och Hans Johannesson

UMEÅ
Söndag 2 september, kl 9:30: 12:e klasstimmen
Söndag 7 oktober, kl 9:30: 13:e klasstimmen
Söndag 11 november, kl 9:30: 14:e klasstimmen
Söndag 9 december, kl 9:30: 15:e klasstimmen
Söndag 13 januari, kl 9:30: 16:e klasstimmen
Söndag 17 februari, kl 9:30: 17:e klasstimmen
Söndag 17 mars, kl 9:30: 18:e klasstimmen
Söndag 21 april, kl 9:30: 19:e klasstimmen
Lokal: Mariagården, Kassjö
Klassansvariga: Ursula Flatters och Janecke Wyller

DORMSJÖ
Söndag 2 september, kl 10.00-12.00:
Bearbetning av klasstimmarna 1 och 2.
Söndag 4 november, kl 10.00-12.00:
Bearbetning av klasstimmarna 1 och 2.
Klassansvarig: Hester Renouf

GÖTEBORG
Onsdag 1 september, kl 10-12: 19:e klasstimmen.
Onsdag 29 september, kl 10-12: 19:e klasstim.
Onsdag 27 oktober, kl 10-12: 1:a rep. timmen.
Onsdag 24 november, kl 10-12: 1:a rep. timmen.
Onsdag 15 december, kl 10-12: 1:a rep. timmen.
Lokal: Antroposofiska Sällskapet, Vitalismotagningen, Jungmansgatan 24, 413 11 Göteborg.
Klassansvarig: Alexandra Ivan 073-066 20 41

ÖREBRO
Söndag 26 augusti, kl 14.00: samtal, kl 15.00: klassläsning.
Söndag 28 oktober, kl 14.00: samtal, kl 15.00: klassläsning.
Klassansvarig: Hester Renouf

VÄXJÖ
Fredag 24 augusti, kl 16.30: samtal
Lördag 25 augusti, kl 9.00: 8:e klasstimmen
Fredag 28 september, kl 16.30: 9:e klasstimmen
Fredag 26 oktober, kl 16.30: 10:e klasstimmen
Fredag 30 november, kl 16.30: 11:e klasstimmen
Klassansvarig: Lars Fredlund 070-755 92 05

LUND
Fredag 31 augusti, kl 17.00: 8:e klasstimmen
Fredag 21 september, kl 16.00: samtal
Fredag 5 oktober, kl 17.00: 9:e klasstimmen
Fredag 2 november, kl 17.00: 10:e klasstimmen
Fredag 7 december, kl 17.00: 11:e klasstimmen
Klassansvarig: Lars Fredlund 070-755 92 05

NORRKÖPING
Sönd. 19 aug., kl 10.00: 5:e klasstim. & samtal.
Sönd. 16 sept., kl 10.00: 6:e klasstim & samtal.
Sönd. 14 okt., kl 10.00: 7:e klasstim. & samtal.
Sönd. 18 nov., kl 10.00: 8:e klasstim. & samtal.
Sönd. 13 jan., kl 10.00: 9:e klasstim. & samtal.
Sönd. 10 feb., kl 10.00: 10:e klasstim. & samtal.
Sönd. 10 mars, kl 10.00: 11:e klasstim. & samtal.
Sönd. 21 april, kl 10.00: 12:e klasstim. & samtal.
Sönd. 19 maj, kl 10.00: 13:e klasstim & samtal.
Klassansvarig: Elisabeth Löve,
Birgitta Johansson tel 076-106 50 14

STOCKHOLM
Onsd. 5 sept., kl 19.00: 15:e klasstimmen läst
Onsd. 19 sept, kl 19.00: 15:e klasstim. fritt hållen
Onsd. 3 okt., kl 19.00: 16:e klasstimmen läst
Onsd. 17 okt., kl 19.00: 16:e klasstim. fritt hållen
Onsd. 31 november, kl 19.00: 17:e klasstim. läst
Onsd. 14 nov., kl 19.00: 17:e klasstim. fritt hållen
Onsd. 28 nov., kl 19.00: 18:e klasstimmen läst
Högskolesammankomst: 8 dec kl 10 - ca 13,
där 18:e klasstimmen gestaltas fritt.
Gemensamt adventskaffe. Särskild inbjudan skickas ut.
Onsd. 9 jan., kl 19.00: 19:e klasstimmen läst
Onsd. 23 jan., kl 19.00: 19:e klasstim. fritt hållen
Onsd. 6 febr., kl 19.00: 1:a klasstimmen läst
Onsd. 20 febr., kl 19.00: 1:a klasstim. fritt hållen
Onsd. 6 mars, kl 19.00: 2:a klasstimmen läst
Onsd. 20 mars, kl 19.00: 2:a klasstim. fritt hållen
Onsd. 3 april, kl 19.00: 3:e klasstimmen läst
Onsd. 17 april, kl 19.00: 3:e klasstim. fritt hållen
Onsd. 1 maj, kl 19.00: 4:e klasstimmen läst
Onsdag 15 maj, kl 19.00: 4:e klasstim. fritt hållen
Högskolesammankomst: 1 juni kl 10 - ca 13,
där 5:e klasstimmen gestaltas fritt.
Gemensamt kaffe. Särskild inbjudan skickas ut.
OBS: Tag med det blå kortet även till högskolesammankomsten.
Plats: Hagagatan 14 i Stockholm; exp. vard.
kl. 14 - 18. Tel/fax: 34 87 41. T-bana: Odenplan.

Klassansvariga i Stockholm:
Thomas Andersson Tel: 08 - 580 179 03,
Louise Ejefors Tel: 08 - 36 08 12,
Göran Nilo Tel: 08 - 551 70 882, 070 - 174 93 86.

JÄRNA
Lördag 8 september, kl 9.00-12.00:
Gemensamt arbete kring 7:e mantramgruppen samt klasstimme eller esoterisk timme.
Fredag 12 oktober, kl 19.00-2100:
Gemensamt arbete kring 8:e mantramgruppen samt klasstimme eller esoterisk timme.
Lördag 13 oktober, kl 9.00-12.00:
Gemensamt arbete kring 9:e mantramgruppen samt klasstimme eller esoterisk timme.
Lördag 17 november, kl 9.00-12.00:
Gemensamt arbete kring 10:e mantramgruppen samt klasstimme eller esoterisk timme.
Lördag 19 januari, kl 9.00-12.00:
Gemensamt arbete kring 11:e mantramgruppen samt klasstimme eller esoterisk timme.
Lördag 9 mars, kl 9.00-12.00:
Gemensamt arbete kring 12:e mantramgruppen samt klasstimme eller esoterisk timme.
Lördag 13 april, kl 9.00-12.00:
Gemensamt arbete kring 13:e mantramgruppen samt klasstimme eller esoterisk timme.
Detaljerat program för dessa dagar skickas ut separat.
Meditationsarbete kring klassmantra
Tisd. 4 sept., kl 19.30: 7:e mantramgruppen.
Tisd. 9 okt., kl 19.30: 8-9:e mantramgruppen.
Tisd. 13 nov., kl 19.30: 10:e mantramgruppen.
Tisd. 15 jan., kl 19.30: 11:e mantramgruppen.
Tisd. 5 mars, kl 19.30: 12:e mantramgruppen.
Tisd. 9 april, kl 19.30: 13:e mantramgruppen.
Obs! Tag med det blå kortet till alla sammankomster.
Klassansvariga: Anna Hallström, Inger Hedelin

KALENDARIUM
ANTROPOSOFISKA SÄLLSKAPET

31 AUGUSTI -2 SEPTEMBER 2012
Besök från Goetheanum
Tema: Rosenkreuzerimpulsen
Virginia Sease besöker Järna och Stockholm. Hon är styrelseledamot i Allmänna antroposofiska sällskapet.

2 SEPTEMBER 2012
Arbetsträff i matematiska/astronomiska sektionen
i Kulturhuset i Ytterjärna
Tid: Eftermiddag
För mer info: kerstin.hemlin@telia.com, kontakt@antroposofi.nu, 08-554 302 20

12-13 SEPTEMBER 2012
Värdet av den åldrande människan
Konferens i Järna
Föreningen Tunabergs gruppboende i samarbete med Antroposofiska sällskapet. Detaljerat program se separat inbjudan eller hemsidan. Anmälan: kontakt@antroposofi.nu, tel 08-554 302 20.

UNDER HÖSTEN 2012
Vad rör sig i tiden? Vad berör mig?
Vi möts för samtal vid brasan i Skäve kafé kl 19-21
Varmt välkomna!
Carl van der Weyden och Mats-Ola Ohlsson
Datum kommer senare.

KALENDARIUM STOCKHOLMSKRETSEN

Lokal: Hagagatan 14 i Stockholm, Föredrag 100 kr, pens/stud 80 kr

31 AUGUSTI 2012
Rosenkorsrörelsen som kulturimpuls
Föredrag kl 19 av Virginia Sease

30 SEPTEMBER 2012
kl 18: Mikaelifirande: »Mikael«
Rebecka Vik

16 OKTOBER 2012
Luftandningen hos jordemänniskan – Ljusandningen efter döden
Föredrag kl 19 av Uwe Lemke

2 NOVEMBER 2012
»Eurytmin 100 år«
kl 19: Eurytmisterna visar och berättar

13 NOVEMBER 2012
Rudolf Steiners esoteriska undervisning, då, nu och inför framtiden
Föredrag kl 19 av Mikael Gejel

TEMAAFTNAR UNDER HÖSTEN 2012
I höst inleds ett arbete med hur man kan fördjupa sitt arbete med skolningsvägen genom teman i myter och sagor.
Tisdag 18 september kl 19: Den inre kunskapsprocessen – självkännedom
Tisdag 27 november kl 19: Den inre kunskapsprocessens fördjupning med hjälp av myt- och sagotolkning (gäller även för folksagor).
Kontakt: exp. vard. kl. 14 - 18. Tel/fax: 34 87 41.

WELEDA

Ta hand om dina lindriga åkommor själv!

Du kan köpa Weledas antroposofiska medel hos våra ombud eller beställa dem över vår webshop.
Läs mer på www.weleda.se

I samklang med människa och natur

Sedan 1921

YTTERJÄRNA GUIDEN

UPPTÄCK YTTERJÄRNA!

Nu finns Ytterjärnaguiden på webben, välkommen att utforska nya hemsidan: www.ytterjarna.se.

Ett kul sätt att upptäcka
- alla sevärdheter
- unika verksamheter och initiativ
- kurser, aktiviteter, evenemang
- öppettider
- och mycket mera.

ANTROPOSOFISK LÄKARMOTTAGNING PÅ SÖDERMALM

LEG. LÄKARE PER DAHLSTRÖM - HÄLSANS HUS - FJÄLLGATAN 23 B
TEL 08 - 80 32 70 - WWW.DOKTORDAHLSTROM.SE

MEDLEVA

BOSTADSKOOPERATIV I NORRKÖPING

Att komma hit är som att komma till en alldeles unik oas på jorden. En fristad mitt i naturen.

Hotell Kulturhuset

Vakna upp till skogens viskningar och kossornas avlägsna råmande i Ytterjärnas nya designhotell! Vi erbjuder allt i från enkelrum till sviter och du väljer själv om du trivs bäst i rött, grönt, gult eller blått. Börja dagen med en helekologisk frukostbuffé med råvaror från granngårdarna. Här kan du hyra cyklar och åka på upptäcksfärd,

Ett besök i Ytterjärna fungerar som enandningspaus. Ta en time-out från storstadsbruset!

njuta av en helkroppsmassage, Träna i vårt sprillans nya gym, Gå vandringsled eller läppja på ekologiska viner tillsammans med vår sommelier Pia. Det finns även en lekplats med slänggungor och linbana - ja till och med en hel skog för små ben som är fulla av spring.

Vi erbjuder fina rabatterade sommarpriser.
Ring gärna så berättar vi mer!

+46 (0)8 554 302 00
hotell@kulturhuset.nu
www.hotellkulturhuset.se

Hotell Kulturhuset Ytterjärna

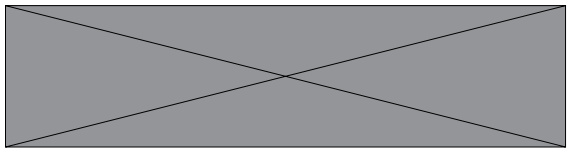

Medlemsinfo
Mars 2012

Bästa HF-medlem!

Vi vill här informera er lite om det som just nu är aktuellt för er som medlemmar i HF.

HF:s nya hemsida

Allt som finns på den gamla hemsidan har flyttats över till vår nya www.huvudmannaforbundet.se. Lite arbete kvarstår dock med att lägga in en del nya texter. För att logga in behöver du ett lösenord som har skickats ut i brevet med årsavgifterna. Kontakta gärna kansliet om du har frågor om det. Vi är tacksamma att få in era synpunkter!

MeF-avtalet och lokala kollektivavtal

Vi vill påminna om att alla verksamheter som idag har ett gällande lokalt kollektivavtal som är tecknat före det nya centra-la kollektivavtalet trädde ikraft 2011-04-01, måste omförhandla/omarbeta detta snarast möjligt!. Om inget nytt lokalt avtal skrivs, upphör det gamla att gälla 2012-04-01! Det betyder att samtliga villkor i det centrala kollektivavtalet HF-MeF då gäller i sin helhet. Hör gärna av er till kansliet om ni har frågor kring detta!

Förbundsstämma 2012

Den 23 april kl 15.00 håller HF sin ordinarie förbundsstämma i Stockholm. Kallelse och dagordning läggs i god tid ut på hemsidan och skickas även ut per post till alla HF:s medlemmar. Sammankallande i valberedningen är Mikael Retsler. Du hittar mejladresser och telefon till hela valberedningen på hemsidan.

Seminarier under 2012

HF planerar att hålla några utbildningsdagar för rektorer, förskolechefer och styrelser under april/maj 2012. Vi återkom-mer om det lite längre fram och lägger ut information på vår hemsida så snart vi har bestämt datum och innehåll.

HF har anställt en ny ombudsman!

Vår förbundsjurist och ombudsman Lars Lindman-Backius, som har varit med från allra första början, går i pension i vår och vi har nu rekryterat en ersättare som börjar sin anställning den 15 mars som HF:s nya ombudsman.

Pensionskassan Prometheus

Hur har det gått 2011 för Prometheus?
Trots den extremt turbulenta ekonomiska situationen under 2011, kommer Prometheus ändå att klara av att ge ut en liten återbäring även 2011! Vi räknar med att ligga på en total ränta på 3% under 2011, vilket vi känner oss mycket nöjda med. Alla medlemmarnas pensionskapital kan alltså även i år fortsätta att växa.
Värdebeskeden kommer att skickas ut under vecka 9. Kontakta gärna kansliet om du har frågor om det.
Det är fortfarande möjligt för att välja Prometheus som pensionsförvaltare! Blanketter finns på hemsidan: www.prometheuspension.se – kontakta gärna kansliet så hjälper vi dig.

Med önskan om en skön och spirande vår - Styrelsen och kansliet genom Maria

12

En konstnär.

Ett rum.

En månad.

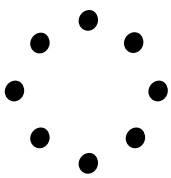

»xx.«

xxxx.